Anul XXVIII Februarie 1938 Nr. 2

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

Redactor: Prof. GRIGORIE T. MARCU

VIAŢA PILDUITOARE A MECENATULUI Dr. IOAN MIHU

— CU PRILEJUL TIPĂRIRII „GÂNDURILOR" SALE —

De Diacon GRIGORIE T. MARCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

S'au împlinit în vară zece ani decând Dr. Ioan Mihu s'a mutat dela noi în lăcaşurile cele veşnice, după cari se dorea foarte sufletul său deplin împăcat cu cele ce a isbutit să înfăptuiască în lumea aceasta. Consiliul arhiepiscopesc ortodox român de Alba-Iulia şi Sibiu, căruia solitarul dela Vinerea i-a testat întreagă averea sa, a subliniat acest eveniment, discret şi demn, aşezând la căpătâiul vrednicului de pomenire mecenat o cruce masivă lucrată în piatră cu o artă desăvârşită, în cel mai autentic stil brâncovenesc şi încredinţând pe învăţatul profesor universitar Dr. Silviu Dragomir cu tipărirea lăsământului literar al neuitatului său binefăcător. Cartea, proaspăt ieşită din teascurile Arhidiecezanei sibiene, reactualizează personalitatea integră a acestui om de bine, pe baza unui material inedit. Ea ne prilejueşte gândurile pe cari am socotit nimerit să le înseilăm aici.

Dr. Ioan Mihu e întemeietorul fundaţiei care-i poartă numele. Cam atâta se ştia despre el până acum de ceice n'au avut norocul să lucreze cu dânsul sau să-l cunoască mai deaproape. Puţinul acesta însă era suficient ca să te simţi îndemnat să te descoperi cu respect în faţa memoriei lui.

Facerea de bine pe care s'a învrednicit a o săvârşi i-a adus cununa de lauri a vecinicei pomeniri, care nu se veştezeşte niciodată. O hotărâre luată într'un moment de binecuvântată inspiraţie l-a aşezat în recunoştinţa posterităţii. Iată un fel de-a intra glorios în istorie.

Hotărârea aceasta a fost frământată îndelung şi pregătită din vreme. La ceasul sorocit împlinirii ei, fapta lui Ioan Mihu a ţâşnit generoasă şi pilduitoare din străfundurile unei conştiinţe care-şi clarificase demult şi definitiv ţelurile vieţii sale de muncă neprecupeţită pentru alţii. Toate faptele binefăcătorului Dr. Ioan Mihu sunt în perfectă consonanţă cu această ultimă faptă care le rezumă şi le încoronează pe toate. Omul acesta, care a isbutit să strângă o avere atât de frumoasă pentru sine, a fost călăuzit în permanenţă de dorinţa de-a fi de folos pentru alţii. Oricât de paradoxală ar părea această afirmaţie, ea se acopere desăvârşit cu istoria vieţii neuitatului mecenat. Biograful său ne asigură, cu o obiectivitate ce poate fi uşor controlată în documentele publicate recent, că Dr. Ioan Mihu s'a aşezat, cu cuvântul şi cu fapta, exclusiv în slujba ridicării neamului său oropsit. Ideea solidarităţii naţionale constitue cuprinsul de predilecţie al îndemnurilor pe cari le adresa Dr. Ioan Mihu cu orice prilej. Neîntrecut în problemele economice, el a întemeiat la 1885 banca „Ardeleana" din Orăştie, punând-o cu chibzuinţă în slujba românismului. Increzător în destinele neamului său, adânc convins că viitorul acestui neam nu se ţese altundeva decât în casele umile ale satelor noastre româneşti, el proclamă necesitatea unui progres cultural, moral şi economic al păturii ţărăneşti ca suprema datorie a generaţiei sale. El însuşi premergea cu exemplul, neştiind ce-i zăbava, oridecâteori nevoile vremii îi solicitau ajutorul. „Generozitatea sa oglindeşte admirabil dublul aspect al talentului său: de a recunoaşte de îndată nevoile cele mai arzătoare ale societăţii, în care a fost sortit să trăiască, şi de-a oferi mijloacele de vindecare la timpul cel mai potrivit".

Dr. Ioan Mihu a fost un creştin practicant al perceptelor evanghelice. Ce strângea cu stânga, împărţea — nu risipea! — cu dreapta. El a înţeles şi urmat integral porunca dumnezeiască a iubirii deaproapelui. N'a strâns gră-

mezi de aur ca să troneze cinic pe ele, nu şi-a făcut din ban un scop, nu s'a închinat viţelului de aur. Bogăţia pe care şi-a agonisit-o i-a servit doar ca mijloc în scopul facerilor de bine. Ea a fost predestinată să acopere lipsurile altora. Se ştie doar că încă din 1905 şi-a făcut testamentul, deşi Dumnezeu avea să-i lungească zilele şi după aceea, ani douăzeci şi doi. Cuvântul dreptului Tovie (12, 9): „mai bine să faci milostenie decât să aduni aur, căci milostenia izbăveşte dela moarte şi poate curăţi orice păcat", i se potriveşte întru totul. Facerea de bine l-a făcut nemuritor şi i-a câştigat arvuna vieţii de veci.

Biserica noastră îi este profund recunoscătoare acestui mare mecenat care a arătat cu fapta cât preţueşte purtarea ei de grije pentru neamul pe care l-a iubit atâta Dr. Ioan Mihu.

Fapta lui rodească îndemnul de-a fi urmată de cât mai mulţi dintre intelectualii noştri cercetaţi de noroc. Comorile lor nicăiri nu sunt mai în siguranţă şi nici unde nu pot recolta dobânzi mai urcate decât în ajutorarea celor ce se luptă cumplit cu asprele nevoi ale vieţii acesteia.

Cartea de aur a mecenaţilor noştri e încă deschisă.

ARTĂ ŞI MORALĂ[1]

De Preot I. CONSTANTINESCU

Fondul artei are o indisolubilă legătură cu morala, nu se poate desface de ea. Evident că arta nu se apreciază după valorile cuprinse în fond, ci după formă şi fond la un loc, ca un tot unitar. Insă am putea spune că valoarea sa estetică creşte când fondul operei cuprinde şi valori morale înalte şi invers, ea scade atunci când frumoasă esteticeşte, valorile morale pe cari le înglobează sunt sub nivelul comun. „Totdeauna la egalitatea de merit estetic, o operă net morală străluceşte cu o altă lumină decât o operă notoriu conrupătoare sau indiferentă. Entuziasmul moral nu contribue să facă preponderenţa estetică a operilor unui Michel-Angelo, a unui Millet sau a unui J. Sebastian-Bach, în timp ce perversitatea multor producţii moderne le e cauză de decădere?"[2]

Evident că sunt opere de artă al căror accent cade mai mult pe formă, cum sunt toate poeziile simboliste, şi sunt opere unde accentul cade pe fond, cum sunt dramele lui Ibsen; dar a spune că opera de artă e numai formă şi ea tinde să fie un bun al iniţiaţilor, e o greşală. Arta va trebui să se adreseze la cât mai mulţi, iar fondul ei totdeauna se va hrăni din cultura umană şi o va cuprinde. Arta deci e strâns legată cu morala prin fondul său.

Dar în ce raport va sta artistul ca artist cu omul moral? Evident că în momentul creaţiei, artistul trebuie să fie absolut liber. Nu va avea nimic altceva în minte decât opera sa. Dar cum va împăca totuşi dualismul artei şi moralei, pe care, am văzut, nu-l poate ignora în fondul operei sale? Vor veni situaţii când va trebui să ţină seamă de morală, pentru a nu fi jignită, insultată. Cum va proceda atunci? „Soluţia e uşoară şi posibilă, spune dl Gh. Gh. Antonescu, dacă admitem un raport de imanenţă între artă şi cultură în general, între artă şi morală în special. Artistul

[1] Urmare din Nr. precedent p. 19 urm. [2] P. Gaultier: op. cit. pag. 244.

ca om nu trebue oare să ia şi el parte activă la progresul, la adâncimea, înobilarea şi sporirea culturii omeneşti, să lupte pentru idealurile umanitare? Nu trebuie să pătrundă şi el ca şi reprezentanţii ştiinţei, religiei, cultura timpului şi să contribue la desvoltarea sufletească a omenirii? Sigur că da. Dacă artistul ar lua parte la lupta culturală, în care cea morală e un element esenţial, dacă valorile sufleteşti cele mai mari, idealurile cele mai înalte ale timpului — sau ceiace îi pare lui mai înalt — i-ar pătrunde personalitatea, atunci valorile culturale, deci şi cele morale, nu i s'ar mai impune dinafară, în mod forţat, ci ar izvorî în mod firesc, din propria lui individualitate, iar opera lui ar influinţa în mod real cultura. Artistul în cazul acesta nu s'ar mai supune ca un sclav ameninţărilor venite din partea moralei, ci ar fi el însuşi însufleţit de dorinţa de a lua parte la progresul spiritului omenesc. Iată cum dualismul poate fi înlocuit prin imanenţă. Evident că arta nu trebue să aibă alt scop decât acela de a satisface necesitatea sufletească ce se manifestă în atitudinea estetică. Dar dacă — ceiace psihologiceşte e natural — această necesitate nu evoluiază izolată de celelalte în sufletul artistului, necesitatea morală, ştiinţifică, religioasă, estetică, evoluiază armonic, opera de artă va satisface cerinţele estetice, fără a le contrazice pe cele morale. Ar putea cineva să afirme, că lucrările lui Ibsen, sau că operile lui Wagner sunt imorale? Credem că nu. Ar putea cineva să afirme că Ibsen şi Wagner când au creiat pe eroii lor n'au fost liberi, ci au urmărit anume scopuri morale? Nu se poate creaţii mai unitare şi mai expresive, izvorâte din inspiraţia creiatorului decât operile acestor doi titani ai culturii. Găsim prin urmare alături de libertatea de creaţie, respectul moralei, nu pentrucă autorii ar fi urmărit anume scopuri morale, ci pentrucă în această direcţie îi duce cultura lor sufletească.[1]

Iar alt autor, evident, inspirat tot din doctrina marelui pedagog român spune: „Aşa dar artist adevărat şi fecund în bogăţia creaţiei sale nu poate fi decât cel animat de focul sacru al culturii. Şi după cum nu poţi împărtăşi altora ceiace fiinţei tale îi lipseşte, la fel nici un creiator

[1] Gh. Gh. Antonescu: Pedagogia generală pag. 577.

de artă, oricare ar fi soiul manifestării, atâta vreme cât nu se va putea împărtăşi de iubire şi credinţă, de moralitate şi religiosilate, cât timp n'a devenit ceiace trebuia să devină, nici când nu poate să le împărtăşească şi altora."[1] Iată legătura imanentă dintre artă şi morală. Tot în acest fel o înţelege şi J. Maritain când spune: „Dacă voieşti să faci o operă creştină, fii creştin şi caută să faci o operă frumoasă, unde va trece inima ta; nu căuta să faci creştin. Nu încerca această întreprindere absurdă, să disociezi în tine artistul şi creştinul. Ei sunt unul dacă tu eşti cu adevărat creştin şi dacă arta ta nu e izolată de sufletul tău printr'un oarecare sistem estetic. Nu separa arta ta de credinţa ta. Ci lasă distinct ceea ce e distinct. Nu încerca să confunzi forţat ceeace viaţa uneşte aşa de bine. Dacă faci din devoţiunea ta o regulă de operaţie artistică, sau dacă pui grija de a edifica într'un procedeu al artei, strici arta. Sufletul artistului, în întregime, atinge şi regulează opera sa, dar el nu trebue să atingă şi să reguleze decât prin habitusul artistic. Aci arta nu sufere împărţeală. Ea nu admite ca vreun element străin să vină, juxtapunându-se ei, să amestece în producerea operei regula sa cu a artistului. Opera creştină vrea pe artist liber ca artist. Ea nu va fi creştină totuşi, nu va putea înfrumuseţa cu reflexul interior al clarităţii graţiei, decât dacă ea izvoreşte dintr'o inimă posedată de graţie".[2] Numai în acest sens se înţeleg cuvintele că „moralitatea unei opere nu se măsoară după moralitatea lucrurilor reprezentate, ci după a sentimentului cu care sunt reprezentate,"[3] adică după concepţia şi sufletul artistului.

Numai astfel creiată arta, numai în aceste condiţii devenită operă sau bun estetic, ea va provoca în noi emoţia estetică, care e cu atât mai profundă, cu cât opera închide în ea valorile cele mai înalte culturale, deci şi morale. In acest mod artistul şi-a îndeplinit opera, a creat. Deci în timpul creaţiei sale el nu s'a putut debarasa de societatea în care trăeşte, ci a exprimat-o în artă. Şi prin fondul operei şi prin însăşi situaţia sa ca om de cultură,

---

[1] C. Cumpătă: Teatrul şi educaţia, Iaşi, pag. 4?.
[2] J. Maritain: op. cit. pag. 113.
[3] S. S. Bârsănescu: Fr. W. Foerster. Sinteză doctrinară.

nu putea ignora valoarea morală, ci cel mult o putea leza. Deci cel mai nimerit raport între artă şi morală e cel de imanenţă, preconizat de toţi oamenii şi gânditorii cari înţeleg că cultura nu poate exista şi progresa fără o legătură strânsă, fără o armonie între valorile cari o constitue.

Purismul în artă, acei cari pun accentul pe tehnica artei, pe forma sa, cari preconizează o artă a formelor pure, pregătesc apusul artei, recomandând artiştilor să se închidă în turnul lor de fildeş şi lăsând marele public pe seama exploatatorilor instinctelor josnice, pe seama unei arte inferioare. Dar arta nici nu poate să fie numai formă, căci atunci ea s'ar adresa numai senzaţiilor, ar fi cum spune Gab. Seailles, în opera sa citată, „o bucătăreasă rafinată a senzaţiilor delicate." Ori ea se adresează omului întreg; se adresează prin simţuri, căci noi nu putem să ne sesizăm şi să ne bucurăm de splendoarea frumuseţii decât prin simţuri; numai inteligenţa angelică se bucură şi sesizează frumosul înafara simţurilor, dar aceasta nu înseamnează că arta se reduce numai la senzaţie.

Arta odată creiată, ea devine un bun la care se pot adăpa toţi oamenii cu oarecare simţ estetic căci ea produce spectatorului aproape aceeaş emoţie ca şi la artistul care a creiat-o, evident cu oarecare deosebire de intensitate, datorită culturii estetice. Căci s'ar putea întâmpla ca o operă de artă profund originală să lase rece pe un anumit spectator. Opera de artă în genere, provoacă în sufletul spectatorului o emoţie estetică, o stare afectivă. Ce este această emoţie, la ce se reduce ea, iată o problemă foarte mult discutată de psihologiştii estetici. Unii vedeau în emoţia estetică o varietate a emoţiei jocului, alţii a instinctului sexual, alţii a agreabilului, iar alţii a simpatiei speciale. In sfârşit, cei mai mulţi au afirmat că ea este ireductibilă, sau în ultimul caz „ea e nedespărţită de revelaţia unor valori de expresie."[1] Dar ea nu apare niciodată singură, ci asociată cu foarte multe valori extra-estetice.

Oricum ar fi, rămâne fapt incontestabil că arta pro-

[1] T. Vianu: Precizări asupra emoţiei estetice. Viaţa Românească, Mai, 1933.

duce o stare afectivă în lumea spectatorilor, că are oarecum o influință asupra individului şi asupra societății.

S'a constatat şi e un fapt în afară de orice discuţie că arta este socială, că valoarea estetică nu poate fi asocială. Arta este socială prin origina sa, căci îşi ia în mare parte materialul şi sufere influința societăţii respective; dar mai e socială prin faptul că ea reacţionează asupra societăţii timpului său, are adică un rol social. Ea nu e socială în întregime, nu se reduce la simpatia socială cum afirma J. M. Guyau, dar prin elementele asociative pe cari le trezeşte, prin elementele extra-estetice ale operei de artă respectivă, starea afectivă a spectatorului în contact cu opera de artă are anumite consecinţe sociale. Sălbatecii de exemplu, nu aveau nevoe de o artă militară, aceasta fiind suplinită de dansuri şi cântece, adică de artă, care desvoltă sentimentul de comuniune şi entuziasm răsboinic. Iar Guyau spunea că emoţia estetică are „ca rezultat mărirea vieţii individuale, făcând-o să se confunde cu o viaţă mai largă şi universală."[1] Emoţia artistică deci ne-ar solidariza, desvoltându-ne o comuniune de simţire, gândire şi chiar voinţă. Evident, nu există scriitor, nu există cercetător care să nu fi întrevăzut rolul considerabil pe care-l are arta, repercursiunea sa asupra vieţii sociale. Dela Aristot, care spunea că arta purifică pasiunile, până la cei cari arătau că arta e o elevaţie, o întrezărire a splendorilor divine, sunt tot atâtea cuvinte cari arată funcţiunea socială a artei. Foarte adeseori fără dorinţa şi voinţa artiştilor, arta nu poate rămânea fără influinţă asupra spectatorilor, chiar prin sugestiile sale. Ea poate provoca, poate trezi atâtea pasiuni nobile, atâtea sentimente frumoase, dar tot ea poate fi răscolitoare de vicii, de patimi, de instincte primare. Arta poate trezi şi întreţine curajul, poate stimula sentimentul eroic, dar tot ea îl poate moleşi. Prin exerciţiul facultăţilor reprezentative, arta poate slăbi facultăţile vii, active ale indivizilor ce compun societatea. Ea poate stimula şi grăbi înaintarea unei culturi, dar o şi poate dizolva, îi poate grăbi peirea. Arta deci, prin influinţa sa, e pentru

[1] J. M. Guyau: L'art au point de vue sociologique. Paris, pag. 21.

societate o sabie cu două tăiuşuri. Totul e în funcţie de artist, căci moralitatea artei depinde de persoana artistului.

Dar dacă starea afectivă sau emoţia estetică pătrunde aşa de adânc în sufletul nostru, n'ar putea ea suplini chiar rolul moralităţii? Sau în ce raport stă ea cu eul moral? Adică emoţia estetică provocată de anumite opere de artă este ea un ajutor spre moralitate, poate suplini întru totul starea morală, sau între una şi alta e un raport de exclusivitate?

Că emoţia estetică n'are vre-o legătură cu starea morală au afirmat-o şi susţinut-o partizanii esteticei pure şi tot dintre aceştia s'au ridicat şi Fr. Nietzsche şi Oscar Wilde spre a arăta că omul afectat estetic, formându-şi o atitudine exclusiv estetică, se poate dispensa de morală. Fr. Nietzsche, îndeosebi, arată că trăirea estetică poate suplini în mod eficace orice morală, înlăturând totodată şi idealul moralei creştine, morală socotită de el inferioară, pentrucă împiedică realizarea supra-omului.

Numărul cel mai mare de filosofi şi de scriitori văd în sentimentul estetic, în emoţia estetică o ajutătoare a moralei. Astfel Schiller, pentru a atenua întru câtva rigorismul moralei kantiene, arată în ale sale „Scrisori despre educaţia estetică a omului", că acesta are nevoe de acea stare pregătitoare a sufletului ce se face cu ajutorul emoţiei estetice, pentru a acţiona mai cu efect, mai rapid în domeniul moral. Un suflet educat esteticeşte e mai moral decât altul insensibil la emoţia estetică.[1] Iar John Ruskin spunea că tocmai starea morală, starea de bunătate te face mai apt să guşti emoţia estetică. Şi tot starea de bunătate morală face pe artist să dea naştere operilor cu adevărat frumoase. Deaceea adaugă el: „este sigur şi'n această privinţă nu există nici o excepţie, că arta unei naţiuni este expresia stării ei morale."[2] Inaintea acestora însă Schopenhauer arătase că „arta este prima etapă pe care o străbate sufletul către eliberarea morală. Omul realizat moralmente e omul eliberat de sub tirania egoismului. Până la aceasta, omul poate să înfrângă acest egoism în contemplaţia artistică".[3]

[1] Vezi: Şerban Ionescu: Curs de morală generală, pag. 172.
[2] John Ruskin: Arta şi morala, din Istoria esteticei, texte alese de T. Vianu.
[3] T. Vianu: Curs de estetică 1929—30, pag. 306.

Şi P. Gaultier în cartea sa citată ades în cursul acestei lucrări spune: „Arta n'a avut ca prim rezultat de a ne smulge din meschinăriile amorului propriu, din gelozie şi invidie, cari sunt antisociale prin definiţie, situându-ne deasupra instinctelor, cari sunt izvor de otravă?" Iar dl Gh. Gh. Antonescu vorbind despre caracterele operilor de artă, arată că contemplaţia artistică are un caracter eliberator. „Cu cât ne adâncim mai mult în contemplaţia artistică, spune el, cu atât ne simţim mai liberi de apăsarea realităţii, de balastul vieţii de toate zilele.... In momentul contemplaţiei şi elevaţiei sufleteşti, când trăim cu intensitate opera, ne ridicăm şi noi înşine în inconştient, dând laoparte ce e rău şi meschin. Cine ascultă simfonia nouă de Beethoven, sau pe Parsifal al lui Wagner şi nu simte fiorul de a se simţi mai bun decât este, acela n'a pătruns nici pe Beethoven, nici pe Wagner. Arta deci e cel mai bun mijloc de elevaţie."[1]

Din aceste numeroase citate înadins făcute, se vede că cei mai de seamă gânditori şi artişti văd în emoţia şi contemplaţia provocată de artă admirabile mijloace spre calea moralităţii. Că adică între emoţia estetică şi moralitate există un raport de subordonare a esteticului moralei, servind de ajutor moralităţii, efortului moral. Evident că toate acestea sunt juste dacă gânditorii de mai sus n'au avut în vedere — şi noi presupunem acest lucru — decât acele opere în cari artiştii au soluţionat raportul dintre artă şi morală în sensul imanenţei, descris mai înainte. Căci altfel toată acea elevaţie morală nu mai e posibilă, sau dacă se produce nu mai poate să se numească astfel. Căci iată ce spune A. D. Sertillanges în cartea sa „L'Art et la morale": „Arta e o extenziune a vieţii, ea compune o atmosferă. Dar dacă ambianţa pe care ne-o oferă e rea? Arta purifică. Dar cum? Prin imoralităţi? Arta creiază o uniune întru aceiaş admiraţie şi plăcere. Şi dacă acea plăcere e josnică? Şi dacă acea asociaţie e o asociaţie de perversităţi, pe care arta o fondează? Prin contemplaţie spectatorul se confundă cu obiectul artei, trăeşte cu el; ei bine şi cum va trăi, când obiectul propus scoboară viaţa, în loc

[1] Gh. Gh. Antonescu: op. cit. pag. 569.

s'o ridice? Arta ne ridică în sfere înalte, ori e nenorocit acela care o întoarce pentru a orienta spre rău."

Arta deci poate fi un bun auxiliar al moralei, poate fi un bun secondant al ei numai atunci când artistul n'a rezolvat în defavoarea moralității conflictul dintre artă și morală la crearea operei sale.

Așadar problema raportului dintre artă și morală, cu toată vechimea sa și cu toate amplele discuțiuni repurtate în decursul timpului, e și astăzi actuală. Mai ales astăzi, când asistăm la un exces de autonomizare a valorilor în cultura noastră, cari nu cred necesar să se solidarizeze pentru a forma acea cultură organicistă, cum ar spune dl T. Vianu. Cultura noastră de astăzi e într'o fază critică, pentrucă refuză să accepte un ideal valabil, care s'o dirijeze și coordoneze: idealul creștin, care singur are acest avantaj. In acest mod s'ar înlătura toate acele discuțiuni sterpe ale susținătorilor purismului estetic, sau ale celor cari credeau și cred că emoția estetică, trăirea estetică, poate ține loc de valoare supremă. Evident, acestea sunt exagerări datorite unei culturi unilaterale, unor spirite răzlețe, sau chiar unor interese. Însă raportul dintre artă și morală nu se poate exclude și datorită influinței hotărâtoare a artei asupra societății, opera de artă ori care ar fi ea, trebue judecată și sub raportul moral, cu tot protestul unor artiști. Evident că bunurile estetice nu trebuesc judecate după amănunțimi, nici după subiecte (ex. eroii lui Dostoiewski) ci după întreaga semnificație a operei, căci morala în artă e o problemă de origine în primul rând, iar nu de finalitate a artei. Și sub acest unghiu s'a privit problema în acest studiu, ajungându-se la următorul rezultat: raportul dintre artă și morală nu se poate exclude. Opera de artă, așa cum ia ființă în subconștientul oricărui artist, trebue să aibă un fond și o formă. Fond care se referă la idei și formă care are o strânsă legătură cu tehnica, cu haina pe care o îmbracă ideia. Când e vorba de fondul operei, aceasta trebue să închidă, să înglobeze, valori, idei cari trăiesc în lume, fac parte din sufletul artistului; evident că valorile morale iau un însemnat loc în lumea acestora. In acest caz opera de artă va forma, va lua haina pe care o exprimă fondul; ea va trebui deci să fie morală sau imorală. Și moralitatea sau imoralitatea

operei, care adaugă sau scade la valoarea pur estetică a ei, depinde de felul cum a soluţionat, înainte de creaţie, artistul în sufletul său ca om care ia parte la lupta culturală a epocei sale, la promovarea culturii deci şi a moralei, raportul dintre artă şi morală. Dacă a rezolvat acest raport în sensul imanenţei dintre artă şi morală, adică arta şi morala evoluând într'o perfectă armonie şi concordie, idealurile artei şi moralei formând un tot armonic, artistul silindu-se să le satisfacă pe amândouă, fără a coborì pe vreuna în defavoarea alteia, opera de artă nu va mai leza morala iar artistului nu i se va mai părea că i se impune din afară, forţat, morala. Din acest substrat sufletesc izvorâtă opera de artă, ea nu mai poate veni în conflict cu morala, nici cu regulele, cu forma artei.

Numai în acest sens opera de artă poate fi o valoare şi poate provoca în sufletul societăţii acea emoţie estetică, acea elevaţie sufletească, pe care mulţi au caracterizat-o ca un auxiliar al moralei. Opera de artă păgână, imorală, chiar dacă e un bun în sine, ea nu poate fi un auxiliar pentru morală, ci ea poate mai degrabă perverteşte, înjoseşte, nu înalţă. Numai arta cu un fond moral, pornită evident din sufletul unui artist în care elementele culturii: bine, adevăr, frumos, sfânt, s'au desvoltat armonic şi evoluiază armonic, numai acea artă poate provoca emoţia estetică ajutătoare moralităţii. Şi numai aceşti artişti ajută progresului societăţii. (Sfârşit).

CHRISTOLOGIA DELA FILIPENI 2, 5—11 ŞI KENOSA PROTESTANTĂ MODERNĂ

De PETRU AL. REZUŞ
Doctor în Teologie

Textul dela Filipeni 2, 5—11 este formula cea mai precisă a christologiei pauline. In câteva cuvinte, acest text conţine o christologie deplină. [1]

Logosul preexistent din eternitate, în forma lui Dumnezeu şi Insuşi Dumnezeu, înainte de a se întrupa, nu consideră onorurile divine, la care avea drept, ca un bun de nerenunţat, ci din contră se deşertă, se despuie de ele de bună voie, făcându-se om, ascunzând chipul lui Dumnezeu sub chip de rob.

Acest exemplu de umilinţă şi abnegaţiune este mai puţin în voinţa Logosului care primeşte înjosirile unei vieţi trecătoare, căci această voinţă este comună tuturor celor trei persoane divine, cât în faptul însuşi al uniunii ipostatice.

După întrupare, voinţa umană îndeplineşte acţiunea de deşertare (despuiere), primind moartea pe cruce, prin care încoronează viaţa de renunţare dusă pe pământ. Luminează, ce-i drept, şi 'n periodul acesta de umilinţă viaţa Dumnezeu-Omului câteva raze ale puterii şi măririi Lui dumnezeeşti. In general însă viaţa Lui până la cruce este supusă condiţiunilor desvoltării umane şi diferitelor mărginiri şi imperfecţiuni ale referinţelor omeneşti. [2]

---

[1] Aug. Bisping, Erklärung der Briefe an die Epheser, Philipper und Kolosser, II Aufl., Münster, 1866, pg. 180.

[2] H. Andrutsos, Dogmatica bisericii ortodoxe răsăritene, traducere de D. Stăniloae, Sibiu. 1930, pg. 232 sq.; Th. Specht, Lehrbuch der Dogmatik, III Aufl., I Bd., Regensburg, 1925, pg. 477, o imparte in trei trepte: 1. Întruparea: naşterea în iesle, circumciderea, fuga în Egipt, cei 30 ani de viaţă ascunsă. 2. începe cu activitatea propriu zisă a lui Isus Hristos: botezul în Iordan, postul de 40 zile, ispita din pustiu etc. 3. şi cea mai joasă treaptă de umilinţă: chinurile şi moartea pe cruce.

Pentru acest act de ascultare şi umilinţă, Dumnezeu-Tatăl î-L răsplăteşte proporţional cu meritul, aşezându-L de-a dreapta Sa. [1]

În acest text, sfântul Apostol Pavel raportează persoanei lui Isus Hristos predicate atât din punct de vedere al preexistenţei Sale (v. 6—7), al stării Sale de umilinţă (v. 7—8), cât şi a vieţii Sale de glorie (v. 9—11).

I. CHRISTOLOGIA ORTODOXĂ A FILIP. 2, 5—11.

Asupra textului, din punct de vedere al punctelor doctrinale esenţiale, tradiţia păstrează un deplin acord.

Aşa toţi sfinţii Părinţi şi scriitori bisericeşti, cu excepţia Ambrosiastului [2] şi a lui Pelagiu, [3] privesc locul Filip. 2, 6—7 ca relativ la preexistenţa Logosului şi deci consideră despuierea în întruparea însăşi neîndeplinită de voinţa umană, ci de voinţa divină a Dumnezeu-Omului. [4]

Apoi cu toată diversitatea accidentală, în variante, reese din sfânta Tradiţie cu evidenţă sinonimia dintre „μορφὴ τοῦ Θεοῦ" şi însaşi divinitatea. [5]

Sfinţii Părinţi folosesc drept sinonime pentru termenul

---

[1] cf. Evr. 2, 9; cf. Aug. Bisping. op. cit. pg. 185 sq.; cf. Fr. Pölzl, Der Weltapostel Paulus, Regensburg, 1905, pg. 485.

[2] Ambrosiaster, M. P. L. 17, col. 4: „Qui cum in forma Dei esset, inter homines utique conversatus, verbis et operibus apparebat ut Deus. Forma enim Dei nihil differt a Deo... Sed semetipsum exinanivit hoc est potestatem suam ab retraxit... Formam servi accipiens, dum tenetur sic formam servi accepisse dum homo natus est".

[3] Pelagius, M. P. L. 30, col. 845: „Et exinanivit se, non substantiam evacuans, sed honorem declinans".

[4] Unii (Velasquez, Epist. ad Philipp, t. I, pg. 331) sunt de altă părere. După ei voinţa umană renunţă, după întrupare, la onorurile divine, iar nu însuşi Logosul, înainte de întrupare. Hristos-Isus-Omul, după Velasquez, vrea să câştige onorurile divine, in loc de-a le primi în dar. După sf. Părinţi, Logosul devenind om, nu vrea să prevaleze drepturile ce-I conferă generaţiunea Sa eternă. cf. F. Prat., S. J., La Théologie de Saint Paul, vol. I, XI éd., Paris, 1924, pg. 375, 543, notes détachées, 1.

[5] Aug. Bisping, op. cit. pg. 181.

„μορφή", fie „οὐσία" (substantia),[1] „φύσις" (natura),[2] fie însaşi θεότητος (divinitas),[3] sau chiar mai puţin expresivul εἰκών (imago, effigies).[4]

Kenosa se întâmplă chiar în momentul întrupării, fiindcă a lua chipul robului e identic cu luarea naturii umane.[5]

Iar „ἐν μορφῇ Θεοῦ", fiind opusul lui „ἐν μορφῇ δούλου" şi aceasta din urmă fiind identică cu însaşi natura umană, şi locuţiunile „a fi în chipul lui Dumnezeu" şi „a fi Dumnezeu" sunt necesar echivalente.[6]

Logosul nu putea lua chipul robului fără a deveni om adevărat şi nici nu putea fi în chipul lui Dumnezeu fără a fi Dumnezeu adevărat.[7]

---

[1] Sf. Grigorie de Nissa: Contra Eunom. 4, M. P. G. 45, col. 672: „Ἡ δὲ μορφὴ τοῦ Θεοῦ ταὐτὸν τῇ οὐσίᾳ πάντος ἐστίν". Sf. Ciril de Alexandria, De incarn. Domini, 10, M. P. G. 75, col. 1432: „Ἡ μορφὴ τοῦ Θεοῦ οὐσία τοῦ Θεοῦ". cf. Sf. Vasile, Contra Eunom. I. 18, M. P. G. 29, col. 552; Teodoret, Di al. 2, M. P. G. 83, col. 189.

[2] Sf. Ioan Chrisostom, Homil. VI, 1, 2: „μορφὴ τοῦ Θεοῦ, Θεοῦ φύσις". Sf. Ilarie, De trinit. XII, 6, M. P. L. 10, col. 437: „Esse in forma Dei, non alia intelligentia est quam in Dei manere natura". cf. Anastasie Sinaitul, Hodegos, 10, M. P. G. 89, col. 172; Victoriu, Adv. Arium 4, M. P. L. 8. col. 1119; cf. Comment. M. P. L. 8. col. 1267; cf. Ioan Damaschin, Adv. Nest. 10, M. P. G. 44, col. 1193.

[3] Sf. Atanasie, Contr. Arian. III, 5, M. P. G. 26, col. 332: „ἡ θεότητος καὶ ἡ ἰδιότης τοῦ πατρός..." Sf. Ambrosie, De fide, 8, M. P. L. 16, col. 698: „Quid est in Dei forma, nisi in divinitate plenitudine?". cf. Sf. Ilarie, De trin. X, 22, M. P. L. 10, col. 360; cf. Sf. Vasile, Contra Eunom. I, 18, M. P. G. 29, col. 552.

[4] Tertulian, Adv. Marcion., V. 20, M. P. L. 2, col. 555: „In effigie Dei constitutus non rapinam existimavit pariari Deo, sed exhansit semetipsum accepta effigie servi". cf. Sf. Grigorie de Nazianz, Orat. teol. IV, 3, M. P. G. 36. col. 105: „τῷ τὴν θείαν εἰκόνα δουλικῇ συγκεράσαντι".

[5] Neputând contesta acest fapt, insuşi Velasquez il concede, dar caută speculativ un cât de mic interval de timp pentru a lăsa ca voinţa umană a lui Isus Hristos să accepte existenţa mizerabilă, în locul celei glorioase la care avea drept. cf. F. Prat, op. cit. vol. I, pg. 536, n. d. 1.

[6] Şt. Saghin, Das Incarnationsdogma nach der Lehre der orthodoxen Kirche, Cernăuţi, 1899, pg. 58; I. Pohle, Lehrbuch der Dogmatik (in sieben Büchern) III Aufl. II Bd., Paderborn, 1907, pg. 46 sq.; Th. Specht, op. cit. I Bd., pg. 398; M. Waldhauser, Die Kenose und die moderne protestantische Christologie, Mainz, 1912, pg. 103 sq.; C. Fouard, Saint Paul, ses dernières années, XII éd., Paris, 1925. pg. 25, nota 1.

[7] Origen, In Ierem., XIV, 9, M. P. G. 13, col. 413 sq.: „Ἦμα γὰρ ἀνέλαβα τὴν τοῦ δούλου μορφὴν καὶ ἑαυτὸν ἐκένωσεν. cf. In Ioann. XX, 16, M. P. G. 14, col. 613; I. Chrisost. In Phil. hom. VII, M. P. G. 62, col. 229: „Πῶς ἐκένωσεν, μορφὴν δούλου λαβών"...

„Μορφή" (forma), devine prin aceasta intrinsecă naturii, inseparabilă divinităţii.[1]

Exemplul de abnegaţiune se verifică în însaşi întruparea şi se continuă în viaţa de umilinţă şi de ascultare a Logosului întrupat.[2]

Ambele forme „μορφὴ τοῦ Θεοῦ" şi „μορφὴ τοῦ δούλου", s'au unit fără confuzie, nici amestec. Despuierea nu înseamnă o diminuare a chipului lui Dumnezeu, deci a naturii divine. Hristos este Dumnezeu perfect şi om perfect. Incepând cu secolul al IV-lea se exprima aceasta prin o formulă quasistereotipă: "Ο μὲν ἦν διέμεινον, ὃ δὲ οὐκ ἦν προσέλαβεν".[3]

Toţi sfinţii Părinţi înţeleg cât priveşte cuvintele „οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ",[4] afirmarea unei posesiuni legitime şi incontestabile a egalităţii cu Dumnezeu; posesiune aparţinând Logosului, înainte de întrupare, fără a o fi usurpat în dauna cuiva.[5] Această posesiune oricum ar fi înţeleasă: în sens pasiv, ca posesiune ilegitimă, sau în sens activ, ca posesiune legitimă, conclude aceeaşi afirmaţie de mai sus.[6]

[1] In chipul (μορφή, forma) lui Dumnezeu, Logosul exista anterior actelor voinţei umane şi efectelor voinţei divine. (Participiul prezent ὑπάρχων, corelat cu aoristul, primeşte înţelesul timpului imperfect şi cuprinde în cazul de faţă existenţa nelimitată de timp). Vezi expunerea pe larg la F. Prat, op. cit. vol. I. pg. 378, nota 1.

[2] Evr. 2, 10; 5, 7; cf. II Cor. 8, 9; Luca 24, 26. cf. Fr. H. Pöbel, op. cit pg. 485; Th. Zahn, Der Brief des Paulus an die Philipper, II Aufl., Leipzig, 1908, pg. 112 sq.; cf. F. Prat, op. cit. vol. I, pg. 376.

[3] Grigorie de Nazianz. Orat. theol. II, 19, M. P. G. 26, col. 100; cf. Ciril Alexand., De incarn. Domini, 8, M. P. G. 75, col. 1428: „Μένων γὰρ ὃ ἦν, ἔλαβεν ὃ οὐκ ἦν"; Vasile de Seleucia, Orat. 9, M. P. G. 85, col. 137: Μεμένηκε γὰρ ὃ ἦν, λαβὼν ὃ οὐκ ἦν"; sf. Ambrosie, De fide, 8, M. P. L. 16. col. 1196: „Non remittens utique quod, erat, sed assumens quod non erat"; Leon cel Mare, Serm. XXIV, 3, M. P. L. 54, col. 205: „Qui verus est Deus, idem verus est homo". cf. XXIII, 2, M. P. L. 54, col. 201: „Sicut formam servi, forma Dei non adimit, ita formam Dei servi forma non minuit". fer. Augustin, Contra serm. Arian. 8. M. P. L. 42, col. 689: „Cum in forma Dei, antequam ab illo forma servi esset accepta, nondum erat filius hominis sed filius Dei; cui Patris aequalitas rapina non erat sed natura... Nondum ergo erat Christus, quod esse crepit cum semetipsum exinanivit, non formam Dei amittens sed formam servi accipiens". cf. Teofil de Alex., Epist. 98, M. P. L. 22, col. 795.

[4] Filip. 2, 6.

[5] C. Fouard, op. cit. pg. 25 nota 2; cf. Aug. Bisping, op. cit. pg. 182 sq.; Th. Zahn, op. cit. pg. 108 sq.

[6] Sf. Ioan Chrisostom, Comment. Hom. VII, 1, M. P. G. 62, col. 227 sq.; „Ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς οὐκ ἐφοβήθη καταβῆναι ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος· οὐ γὰρ ἁρπαγμὸν

Dar adevărata piatră de scandelă a acestui text sunt cuvintele „ἐκένωσεν ἑαυτόν“ (exinanivit semetipsum).[1] Grecescul „ἐκένωσεν ἑαυτόν“, cât şi latinescul „exinanivit semetipsum“, pot fi înţeleşi fie în sens relativ, fie în sens absolut.[2]

Absolut, ar trebui tradus prin „El se micşoră, se înjosi“ (Erniedrigung, anéantissement); relativ, prin „El se deşertă, se despuie“ (Selbstentäusserung, Entleerung, dépouillement). Al doilea sens este incontestabil cel mai natural, însă comentatorii se întreabă de ce s'a putut despuia Logosul?

Acest „ce“ nu poate fi „μορφὴ τοῦ Θεοῦ“, deoarece aceasta fiind inerentă naturii, este virtual identică cu ea; sunt însă drepturile pe care le conferă natura. La onoruri divine nimeni nu are acces dacă nu este Dumnezeu adevărat; or, Isus Hristos fiind de-o fiinţă cu celelalte persoane ale sfintei Treimi, avea acest drept, fără a-l fi usurpat.[3]

În general sfinţii Părinţi spun că Logosul s'a deşertat devenind om, dar nici când nu explică modul.

Scurtele lor relatări în privinţa sensului exact al expresiunii dela Filip. 2, 7 sunt pe punctele de vedere extreme de mai sus.

Aşa unii înţeleg „κένωσις“ în sens absolut, ca act de micşorare, înjosire, sau de condescendenţă a persoanei divine, scoborându-se spre natura finit-creată.[4]

ἡγήσατο τήν θεότητα, οὐκ ἐδεδοίκει μή τις αὐτὸν ἀφέληται τὴν φύσιν, ἢ τὸ ἀξίωμα“. Isidor Pelusiotul, Epist. IV, 22, M. P. G. 78, col. 1072: „Εἰ ἕρμαιον ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσον οὐκ ἂν ἑαυτὸν ἐταπείνωσεν... Δούλος μὲν γὰρ καὶ ἐλευθερωθεὶς, καὶ υἱοθεσία τιμηθεὶς ἅτε ἅρπαγμα ἢ εὕρημα τὴν ἀξίαν ἡγησάμενος, οὐκ ἂν ὑποσταίη, οἰκετικὸν ἔργον ἀνύσαι, ὁ δὲ γνήσιος υἱός, κ. τ. λ. şi Epist. I, 139, M. P. G. 78, col. 273: „Οὐχ ἥρπασε θεότητα καὶ βασιλείαν, ἀλλ' ἔμφυτον ἔσχε πρὸ τῶν αἰώνων“, cf. Sf. Ciril Alex., De incarn. Domini, 10, M. P. G. 75, col. 1429.

[1] Filip., 2. 7.

[2] F. Prat., op. cit. vol. I, pg. 379 sq.

[3] Ibidem.

[4] F. Augustin, În Psalm. 103, serm. IV, 8, M. P. L. 37, col. 1384: „Ut autem sit mediator descendat a superiore ad inferiorem, ab aequalitate Patris, faciat quod ait apostolus: „Semet ipsum exinanivit.“; Grigorie de Nazianz, Orat. XXXVII, 3. M. P. G. 36, col. 285: „Ἀλλ' ἐπειδὲ κενοῦται δι' ἡμᾶς, ἐπεδὴ κατέρχεται (κένωσιν δὲ λέγω τὴν τῆς δόξης υἷον ὕφεσιν τε καὶ ἐλάττοσιν) διὰ τοῦτο χωρητὸς

Nimeni şi nimic nu poate nivela abisul ce există între finit şi infinit; distanţa între Dumnezeu şi cea mai perfectă, sau cea mai glorioasă dintre creaturi, rămâne aceeaşi incomensurabilă.[1]

Alţii înţeleg „κένωσις" în sens relativ, ca actul prin care Logosul renunţă la un complex de lucruri pe care le-ar fi putut şi ar fi trebuit să le aibă.[2]

Inerente naturii divine şi externe, dar aparţinându-i ca fiind cauza lor, sunt toate onorurile ce le cultivă fiinţele raţionale faţă de divinitate.

Or, de toate acestea Logosul, deplin conştient de personalitatea Sa plină de splendoare divină, s'a deşertat, s'a despuiat, luând natura umană în chipul celui destinat neajunsurilor vieţii, durerilor şi morţii.[3]

Este adevărata concepţie ortodoxă, în care se cuprind atât înjosirea (ὕφεσις), cât şi micşorarea (ἐλάττωσις) sfântului Grigorie de Nazianz şi a celor asemenea cu el.[4]

Sfântul Ilarie ne redă concepţia de mai sus cu deplină claritate: „Exinanivit se ex Dei forma, id est ex eo quod aequalis Deo erat",[5] sau „quia ex Dei aequalitate, id est ex forma eius in servi formam, decederet".[6]

γίνεται". Alte texte patristice la F. Prat, op. cit. vol. I, n. d. 1; F. Loofs, art. Kenosis, in Realencyklopedie für protestantische Theologie und Kirche, X Bd., Leipzig, 1901, pg. 248 257; Heinrich Schumacher, Christus in seiner Präexistenz und Kenose, Rom, 1914, pg. 130–161.

[1] F. Prat, op. cit. vol. I, pg. 541, n. d. 1.

[2] Aşa şi Şt. Saghin, op. cit. pg. 8.

[3] H. Andrutsos, op. cit. pg. 233, nota 1. cf. D. F. W. Farrar, St. Paulus, Sein Leben und sein Werk, ins deutsche v. O. Bradner, Francfurt a. M. 1908, pg. 622; V. Gheorghiu, Introducerea in sf. cărţi ale T. N. Cernăuţi, 1929, pg. 506; cf. P. Romanescu, Epistolele sf. Apostol Paul, Focşani, 1912, pg. 119; cf. Adolf Deissmann, Paulus, Eine kultur- und religionsgeschichtliche Skizze, Tübingen, 1925, pag. 149 sq., 154, 155 etc. Aug. Bisping, op. cit. pg. 183 sq.; Vezi şi prot. Th. Zahn, op. cit. pg. 110,

[4] Orat. XXXVII, 3, M. P. G. 36, col. 285. Referirile kënosei moderne la texte patristice, fundamental false, sunt arătate amănunţit la: F. Loofs, art. cit. pg. 262; H. Schumacher, op. cit. pg. 148, 151, 229–232; G. L. Bauer, Die neuere protestantische Kenosislehre, Paderborn, 1917, pg. 3 sq.; M. Waldhäuser, Die Kenose und die neuere protestantische Christologie, Mainz, 1912, pg. 102–154.

[5] De trin. VIII. 45, M. P. L. 10, col. 270.

[6] De trin. XII, 6, M. P. L. 10, col. 437.

Deci, a se deşerta, a se despuia, e egal cu a părăsi ceva, în cazul nostru gloria exterioară sau onorurile datorite lui Dumnezeu. E clar că sfântul Ilarie înţelege nu însaşi despuierea de natura divină, [1] ci de starea glorioasă la care avea deplin drept; [2] căci el repetă că în uniunea ipostatică Logosul n'a pierdut natura Sa: „Evacuatio formae non est abolitio naturae... In corpore demutatio habitus et assumptis naturae naturam divinitatis non peremit, quia unus atque idem Christus sit et demutans habitum et assumens". [3]

Fiul lui Dumnezeu a voit liber să se unească cu o natură supusă îngrădirilor de tot felul. Şi n'au lipsit nici cele de ordin metafizic, economic sau voluntar. Tot aşa uniunea ipostatică neînfluinţând direct asupra naturii umane a lui Hristos, ar fi putut să nu aducă nici o schimbare fizică corpului, sufletului, sau facultăţilor intelectuale ale naturii umane. Şi iată un câmp vast deschis actelor de renunţare voluntară. Hristos a voit să se nască sărac. El s'a încărcat spontan de durerile noastre şi de defectele noastre, El a cunoscut ispita şi chinul agoniei; peste tot a renunţat, pentru existenţa terestră, la onorurile divine cari îi reveneau de drept. Prin acest act de despuiere voluntară, operat în umanitatea Sa sfântă, Logosul s'a despuiat El însuşi, pentru a nu forma cu acea umanitate decât o singură [4] persoană. [5]

---

[1] Kenosa modernă (vezi A. Harnack, Dogmengeschichte. II Bd., Tübingen, 1910, pg. 316) il numără printre sf. Părinţi antemergători teoriei ei. cf. G. L. Bauer, op. cit. pg. 3.

[2] J. Tixeront, Histoire des dogmes, VI éd., vol. II, Paris, 1911, pg. 286 sq.; cf. G. L. Bauer, op. cit. pg. 3.

[3] De trinit. IX, 14, M. P. L. 10, col. 282; cf. In Psalm. 68, 25, M. P. L. 9 col. 485.

[4] L. de Grandmaison, art. Jésus-Christ, in Dictionaire apologétique de la foi catholique, t. II, Paris, 1912, col. 1394 sq.

[5] Urmează partea II şi ultima: „Kenosa protestantă modernă".

SPRE ALT DUH

ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL NOSTRU RELIGIOS DIN ȘCOALA PRIMARĂ [1]

— ALTĂ PROGRAMĂ ANALITICĂ —

De Prot. GHEORGHE MAIOR
Profesor la Școala normală „A. Șaguna"

Cl. II. Trim. I. 1. Se repetă cele învățate în cl. I dela crearea lumii și cu deosebire rugăciunile. 2. Rugăciune la începerea lecțiilor (Doamne, Doamne, ceresc Tată), eventual și cântată. 3. Robia egipteană. 4. Moisi scăpat de moarte și crescut de mama sa. 5. Chemarea lui Moisi. 6. Moisi scoate poporul său din Egipt. 7. Trecerea prin Marea Roșie. 8. Mana și apa din stâncă. 9. La Muntele Sinai. 10. Cele 10 porunci, memorizare. 11. Cortul sfânt; sicriul legii; așează preoții sărbători; jertfe. 12. Moartea lui Moise. 13. Ocuparea Canaanului și împărțirea lui; judecătorii. 14. „Sfinte Dumnezeule, sfinte tare" explicat și cântat. 15. Samuil.

Trim. II. 1. Saul. 2. David ales rege de Dumnezeu. 3. David și Goliat. 4. David prigonit de Saul. 5. David poartă grije de Casa Domnului; psalmist. 6. Solomon zidește templul. 7. „Îți aducem Doamne Sfinte" la ieșirea din clasă. 8. Țara se desbină; Israil se închină la idoli. 9. Ilie și Baal. 10. Ahav, Isabela, *via lui Nabot* și prorocul Ilie. 11. Prorocii, câteva prorocii mesianice. 12. Robia babilonică. 13. Daniil. 14. Tinerii în cuptor. 15. Belșațar (vasele sfinte) 16. Întoarcerea din robie. 17. Iliodor,

Trim. III. 1. Evreii și popoarele așteaptă pe Mesia; se împlinește prorocia lui Iacob. 2. „Binecuvintează suflete al meu pe Domnul". 3. Ioan Botezătorul. 4. Bunavestire. 5. Nașterea Domnului. 6. Întâmpinarea Domnului. 7. „Acum slobozește, Stăpâne, pe robul tău în pace"... 8. Magii; uciderea pruncilor. 9. Isus e dus în Egipt. 10. Isus de 12 ani la templu. 11. Botezul Domnului. 12. „Preasfântă Treime miluiește-ne pe noi"... 13. Ispitirea Domnului. 14. „Pe Tatăl, pe Fiul" explicat și cântat. 15. Începerea activității publice a Domnului. 16. „Cu vrednicie și cu dreptate este", explicat și cântat. 17. Părțile bisericii și repetarea lecției despre respectul cuvenit ei.

În legătură cu sărb. Nașterii și Invierii se vor aminti din nou evenimentele legate de ele.

[1] Urmare și sfârșit din nr. precedent p. 22 urm.

Cl. III. Trim. I. 1. Repetarea celor învățate în cl. II. 2. Alegerea apostolilor; pescuitul minunat. 3. Cana Galileii. 4. „Mânca-vor săracii și se vor sătura" rugăciune. 5. Fiul sutașului. 6. Tânărul din Nain. 7. Cei 10 leproși. 8. Zacheu. 9. Slăbănogul din Capernaum. 10. Tinărul cel avut. 11. Săturarea celor 5000. 12. „Mulțumim Ție, Hristoase", rugăciune. 13. Schimbarea la față. 14. Invierea fiicei lui Iair. 15. Slăbănogul dela Vitezda. 16. Marta și Maria. 17. Invierea lui Lazăr.

Trim. II. 1. Par. Sămănătorului. 2. Par. Neghinei. 3. Par. Bogatul nemilos și Lazăr cel sărac. 4. Samarineanul milostiv. 5. Vameșul și fariseul. 6. Fiul pierdut, ca aplicare Oaia pierdută. 8. Cei doi datornici. 9. Bogatul cel lacom. 10. Talanții. 11. Cele 10 fecioare. 12. Judecata de apoi. 13. Din predica de pe munte „Tatăl nostru", cu explicații. 14. Din predica de pe munte „Paserile cerului și crinii câmpului". 15. Din predica de pe munte „Despre milostenie, rugăciune, post". 16. „Cine vă primește pe voi, pe Mine mă primește" (Ioan 13, 20). 17. Toți să fie o turmă și un păstor (Ioan 10, 11—16). 18. Din ev. sf. Ioan: „Despre învierea morților" (Glasul arhanghelului) (5, 24—29).

Trim. III. 1. Intrarea în Ierusalim (5, 24—29). 2. „Bine e cuvântat celce vine întru numele Domnului" explicată și cântată. 3. Cina cea de taină (Ioan 17, 1, 4, 5, 11, 23 și 24). 4. Fragment din rugăciunea Domnului (evidențiind unitatea ființei: mai înainte de veci; și „Toți să fie una"). 5. Inaintea Arhiereilor, Patimile. 6. Căința lui Petru; sfârșitul lui Iuda. 7. Ingroparea. 8. Invierea Domnului și se arată apostolilor (oricâte veți deslega). 9. „Hristos a înviat" explicat și cântat. 10. Se arată mai multora. Spre Emaus (frângerea pânii). 11. „Cinei tale"... explicată. 12. „Văzut-am lumina cea adevărată". 13. Testamentul Domnului. 14. Inălțarea la ceruri. 15. Pogorîrea Duhului sfânt. 16. „Impărate ceresc". 17. Despre Maica Domnului.

Cl. IV. Trim. I. Repetarea temeinică a vieții, faptelor și învățăturilor Domnului. 2. Viața sfântă a primilor creștini; cercetarea bisericii, slujbelor. 3. Despre slujbele de azi ale bisericii (cari sunt și dece se fac). 4. Agapele. 5. Anania și Safira. 6. Diaconii. 7. Sf. Ștefan. 8. Propoveduirea apostolilor. 9. Petru în Lida, Jope și Cesarea (vizitații canonice) Samaria. 10. Sf. ap. Pavel. 11. Așează episcopi, preoți, diaconi. 12. Câteva fragmente mici din epistolele sf. ap. (despre sf. cruce; rugăciuni pentru cei dela cârma țării; un botez; biserica e sfântă; capul bisericii; despre sf. taină a nunții și a maslului; „mă indestulez cu cât am"). 13. Persecuțiile, mărturisitori

şi mucenici. 14. Constantin cel Mare. 15. Sinoadele ecumenice; istoria simbolului credinţii. 16. Sf. Dumitru. 17. Sf. Gheorghe. 18. Sf. Paraschiva şi sf. Elena.

Trim. II 1. Sf. Vasile cel Mare şi despre monahism (pe scurt). Sf. Ioan Gură de Aur. 3. Desbinarea bis. dela 1054. 4. Reformaţiunea. 5. Sectele. 6. Increştinarea Românilor. 7. Infiinţarea mitropoliilor. 8. Persecuţii catolice şi protestante. 9. Unirea unei părţi a poporului român din Ardeal cu bis. rom. cat. 10. Andrei Şaguna. 11. Patriarhia română şi cele 5 mitropolii: Legea de organizare. 12. Rezumarea învăţ. de credinţă: Art. 1 din Simbolul credinţii. 13. Art. 2 Simbolul credinţii. 14. Art. 3 Simbolul credinţii. 15. Art. 4, 5 şi 6 Simbolul credinţii. 16. Art. 7. 17. Art. 8 Simbolul credinţii. 18. Art. 9. Simbolul credinţii.

Trim. III 1. Art. 10 despre sf. taine. 2. Art. 10 despre sf. taine. 3. „Pe Tine Te lăudăm", explicat şi cântat. 4. Art. 11 şi 12. 5. Faptele milosteniei trupeşti, şi în general despre cele sufleteşti. 6. Cele 10 porunci dumnezeeşti. 7. „Veniţi să ne închinăm" expl. şi cântat. 8. Cele 10 porunci dumnezeeşti. 9. Cele 10 porunci dumnezeeşti. 10. Cele 10 porunci dumnezeeşti. 11. Cele 9 porunci bisericeşti. 12. Despre datorinţele faţă de biserică şi drepturile credinciosului. 13. Explicarea mai pe larg a „Tatălui nostru". 14. Despre datorinţele faţă de ţară. 15. Puţin despre păcate. 16. Fericirile. 17. Fericirile. 18. Obiectele din biserică şi însemnarea lor.

NB. Toamna şi primăvara, în vremea când nu e prea rece, şi nu în dumineci şi sărbători, preotul va merge în repeţite rânduri la biserică — chiar şi în mijlocul naturii — pentru a se ruga împreună cu copiii. Va face pe elevi să se ajute între ei, sau să ajute pe cineva lipsit, pentru a gusta bucuria de a face bine.

C. CURSUL COMPLIMENTAR.

Cl. V. A. 1. Istoria neamului omenesc. Adam. Noe. Avram. Iacob. Moise. David. Solomon. Prorocii. 2. Avram şi Melchisedec („Preot după rânduiala lui Melchisedec"). 3. Alegerea lui Ghedeon de judecător. 4. Eli şi fiii săi. 5. Inţelepciunea lui Solomon. 6. Psaltirea şi proverbele lui Solomon. 7. Prorocii mari. 8. Prorocii din prorocii mari. 9. Prorocii mici. 10. Iona.

B. 1. Mântuitorul (naşterea, botezul, patimile, învierea, înălţarea la ceruri). 2. Mântuitorul se roagă pentru sine şi pentru lume şi îndeamnă şi pe apostoli. 3. Mântuitorul se jertfeşte. 4. Jertfa T. N.,

așezarea și obligamentul de a o face. 5. Capitolul 6 din Ioan cu privire la sf. Lui trup și sânge. 6. „Unule născut" explicat și cântat. 7. Predica de pe munte, părți alese. 8. Rugăciunile învățate și complectate cu cele înainte și după cuminecare și cu una de dimineața și alta de seara, din cele ale bisericii. 9. Rugăciunea „Doamne și Stăpânul vieții mele". 10. Activitatea misionară a sf. apostoli. 11. Activitatea misionară a sf. ap. Pavel. 12. „Unul sfânt" explicat și cântat. 12. Despre biserică (lupt. triumfătoare etc.).

Cl. VI. 1. Despre sf. Scriptură; despre interpretare. 2. Despre sf. Tradițiune. 3—5. Cetirea părților mai însemnate din sf. Scriptură a V. T.; mai ales cele prin cari se vor convinge de adevărul celor învățate. 6—15. Aceeași din N. T. 16. Introducerea limbii slavone în biserica română (lit. cirile). 17. Scoaterea ei și introducerea limbii românești. 18. Legea de organizare bisericească cu explicarea părților privitoare la parohie și protopopiat. 19. Despre societățile religioase. 20. Repetarea rugăciunilor și al înțelesului lor. 21. Explicarea sfintei liturgii, arătându-se ce însemnează fiecare moment mai însemnat. Sfințenia cu care trebue ascultată. Combaterea obiceiurilor nepotrivite cu evlavia cerută de înălțimea sf. liturghii. 22. Cântarea „Sfânt, sfânt, sfânt e Domnul".

Cl. VII. Mărturisirea ortodoxă a lui Petru Movilă, la textul căreia se vor adăuga acele părți din sf. Scriptură — cu textul sf. Scripturi — cari vor ilustra sau concretiza părțile cari urmează din Mărturisirea ortodoxă.

Se va stărui asupra explicării sf. Liturgii și se vor însuși bine melodiile și textul cântărilor ei. Troparul „Bine ești cuvântat Hristoase" cântat.

NB. Toți elevii se vor spovedi și împărtăși regulat în postul Nașterii și Invierii Domnului, cu pregătire anterioară temeinică.

•

Evident, cine citește titlurile și nu consideră și dibăcia propunătorului, care din fiecare poate face o conferință sau o lecție ușoară de câteva rânduri impresionante, va rosti: *prea încărcat!*

Acestora le pot răspunde scurt: l-am experimentat tocmai la clasele „încărcate" în școala de aplicație de pe lângă școala normală „A. Șaguna" și a reușit surprinzător. Și nu l-am impus eu elevilor, *ci ei mi l-au cerut!* Invățătorii și învățătoarele, cari au asistat la lecțiile mele, își aduc aminte

şi pot mărturisi cum elevii îmi cereau continuu să le mai spun! Nu le-am dat nici o carte de religie, doar când şi când le citeam din Sf. Scriptură, — şi după ani de zile reproduceau tot atât de fidel şi cu înţeles, încât deadreptul uimeau. Deci nu e încărcat. L-ar încărca numai ceice n'ar şti să predea.

Vor mai zice unii: unde e duhul cel nou? Pluteşte deasupra programei! Un însemnat om de şcoală, care a propus zeci de ani în o şcoală de aplicaţie şi a avut însemnat rol în controlul învăţământului, citind proiectul a exclamat: *„Ai pus învăţământul religios pe baze cu totul nouă şi cele cari în adevăr i se cuvin; e admirabil; acum s'ar face religie!"* Mi se pare că a întrezărit duhul cel nou!

Am vrut ca micul creştin să ajungă să simtă plăcerea rugăciunii, nevoia de a se ruga şi bucuria faptei creştine şi a practicei ortodoxiei, — pe urma lecţiei de religie din şcoala primară, fără a fi silit de cineva din afară.

Deci nici raţionalism individualist protestant, nici catehism forţat romano-catolic, ci ortodoxism firesc, blând, plin de iubire, dar ferm şi cu putere dinamică la răspântiile vieţii.

Iată duhul cel nou, în care am dorit eu să văd învăluit învăţământul nostru religios din şcoala primară.

Am greşit? Sunt pe drum rău?

Nu cred!

PROBLEMA SINUCIDERII[1]

De Preot AUREL RADU

Tot marele scriitor Dostoiewski demonstrează într'o bucată literară a lui, rămasă celebră, „Visul unui om ridicol," că raţiunea este sursa tuturor nenorocirilor omeneşti şi deci şi cauza sinuciderilor, întrucât ea a contribuit la pervertirea sensului vieţii. Dar să trec să rezum această[2] bucată literară a lui Dostoiewski, despre care dl prof. N. Crainic spune că este un poem filosofic cu caracter simbolic şi de o frumuseţe unică în literatura universală.

E vorba de un cetăţean din Petersburg, chinuit de iremediabila melancolie a convingerii că viaţa aceasta n'are nici un sens şi că sinuciderea ar fi cea mai fericită soluţie. S'a hotărît deci să se sinucidă. Nu s'a sinucis însă ci a adormit.

In acel somn, a avut un vis şi acel vis formează cuprinsul poemului „Visul unui om ridicol." A visat că o fiinţă necunoscută l'a luat de mână şi l'a ridicat prin imensitatea spaţiilor interstelare şi trecând pe lângă diferite stele, tovarăşul lui de călătorie l'a asigurat că „vei şti tot." Astfel ajunse într'o lume fericită care semăna a paradis. „Totul era exact ca la noi — povesteşte el — dar totul strălucea de sărbătoare, ca'ntr'o zi de sfântă solemnitate". Arbori, pasări, flori, toate păreau prinse de-o negrăită fericire. „In sfârşit zării şi pe locuitorii fericitului pământ. Ei înşişi îmi ieşiră întru întâmpinare; mă înconjurară, mă îmbrăţişară. Copiii soarelui! Doamne, copiii ăstui soare, cât erau de frumoşi! Niciodată, pe pământul nostru, n'am văzut frumuseţe omenească s'atingă această treaptă de perfecţiune... Ochii fericiţilor scânteiau de-o lucire senină... Dela cea dintâi privire am înţeles totul, totul! Era pământul înainte de păcat! Sufletele inocente trăiau în paradisul pe care legenda îl atribuie strămoşilor noştri... Toţi oamenii

[1] Urmare din nr. precedent p. 9 urm.

[2] Vezi trad. în româneşte de I. Călugăru în Biblioteca Dimineaţa Nr. 89.

aceştia se îngrămădeau în jurul meu şi mă mângăiau... Nu mă întrebau. Păreau că ştiu tot. Nu-mi cereau nimic înainte de-a fi şters de pe obrazul meu orice urmă de suferinţă". In această lume a fericiţilor stăpânea o universală armonie. Era o înţelegere reciprocă între toţi oamenii şi între toate fiinţele, căci erau raporturi de iubire atât dela om la om, cât şi dela om la fapte. Aceşti oameni păreau că aflaseră şi limba copacilor. „Aveau pentru firea întreagă aceiaşi privire frăţească şi erau iubiţi de sălbătăciunile năprasnice, îmblânzite doar de dragostea lor". Era numai armonie. „Nici certuri, nici pismă; o! nici o mişcare de pismă!... Nu plângeau în faţa morţii: ea nu era decât liniştitul sfârşit al dragostei lor liniştite". Acolo, nu erau temple, căci toţi şi toate trăiau în comuniune directă cu marele tot. Nu ştiau ce-i păcatul. Era destul însă ca'n acea lume de armonie şi fericire s'apară sufletul unui sinucigaş, pentruca dintr'odată totul să se tulbure şi să intre într'o iremediabilă conrupţie. Apar astfel probleme, oamenii încep să se ucidă şi să se sinucidă, să se certe asupra adevărului... Din eroare în eroare, aceşti oameni încep să decadă. Strigătul acestei lumi e acum următorul: „Ştiinţa e mai presus de simţirea vieţii şi preţueşte mai mult decât însăş viaţa. Ştiinţa ne va da înţelepciunea care desvăluie legile fericirii şi cunoştinţa legilor fericirii preţueşte mai mult decât însăşi fericirea". Şi oamenii aceştia se hotărăsc să alcătuiască o societate pe bază raţională.

Sinucigaşul, care a văzut toată această transformare a acestei lumi fericite şi care venise din lumea reală de pe pământ şi ştia ce însemnează o societate organizată pe baze raţionale, se opuse categoric. Acesta se declară că el este vinovatul că i-a molipsit de minciună, însă îi imploră ca să evite această supremă catastrofă care este societatea raţională.

El preferă mai bine să fie răstignit numai să nu vadă această ultimă nenorocire. Inzadar, căci judecata acestor oameni era aşa da pervertită încât nu mai puteau înţelege adevărul. In aceea clipă, cel care visase se deşteptă şi făcu următoarea reflexie: „Ce diferenţă vor să facă (oamenii) între vis şi realitate, dacă cetim mai clar adevărul în vis? Ascultă: dacă ai cunoscut vre-odată adevărul, de

l-ai văzut, n'ai de ce să-l dispreţueşti, căci ştii că e unic şi că nu importă de l-ai văzut în vis sau în viaţă.

Ei bine, fie şi vis! „Nu-i decât vis!" Dar viaţa pe care o slăviţi o stingeam prin sinucidere, pe când visul meu, visul, da, el mi-a deschis o nouă şi intensă viaţă!" Eroul lui Dostoiewski ajunge să cunoască izvorul nenorocirilor societăţii clădite pe baze raţionaliste, în faptul de falşificare a sensului vieţii. Omul modern, prin cultul lui exagerat adus raţiunii, a ajuns să-şi falşifice cu totul înţelesul vieţii, declarând lucru esenţial ceeace este cu totul secundar. Totodată „omul ridicol" când s'a trezit din visul său a descoperit nu numai cauza răului, ci şi remediul lui. De aceea el, când s'a trezit, a ţinut să predice adevărul că viaţa paradisiacă o putem realiza pe pământ într'un ceas, prin divina poruncă a iubirii: „iubiţi-vă unii pe alţii!" Astfel, el ţine „ca să vestească viaţa, viaţa cea mare" care e posibilă pe temeiul iubirii. Iată prin urmare soluţia împotriva sinuciderilor pe care ne-o dă Dostoiewski: iubirea. „Cred că înainte de toate, trebuie să învăţăm să iubim viaţa". Prin glasul stareţului Zosima, Dostoiewski, ne spune: „Cei cari blestemă viaţa şi pe Dumnezeu, se blestemă pe ei înşişi... când vei iubi fiece lucru, ţi se va revela taina Domnului în toate câte există şi vei îmbrăţişa lumea întreagă cu iubire a tot cuprinzătoare". Iată cum demonstrează marele Dostoiewski, pe cale psihologică şi filosofică, originea şi cauza sinuciderilor în creşterea exagerată a acelui raţionalism care perverteşte sensul vieţii şi ucide dorul de viaţă. Deci, din desfacerea omului de sub ascultarea lui Dumnezeu şi creiarea acelei poziţii autonome a lui, derivă imensul rău care ucide pe omul modern. (Va urma)

PREDICĂ LA DUMINECA VAMEŞULUI ŞI FARISEULUI

De Preot MIHAIL NEAGU
Duhovnicul Academiei teologice „Andreiane"

Iubiților credincioși,

Azi e dumineca Vameşului şi Fariseului. Vameşi suntem toţi pentrucă toţi păcătuim. La toţi ne pare rău de păcate şi toţi căutăm mântuirea. Dar nu lipseşte nici fariseismul din sufletul nostru. Suntem deodată şi vameşi şi farisei.

Poate că n'aş vorbi de fariseism dacă n'aş şti că acesta este o plagă universală. Fariseismul nu s'a mărginit numai la o anumită clasă de oameni din Ierusalim, ci a trecut dincolo de zidurile acestei cetăţi şi dincolo de hotarele Palestinei. In oraşul Tars din Cilicia el şi-a găsit un aderent în tânărul Saul, care în apostolie se chiamă Pavel. Saul era unul din cei mai învăţaţi tineri cari au eşit din şcoala lui Gamaliel. Fariseu dârz, întru nimic nu se deosebea de fariseul din sfânta evanghelie de azi, care zice: „Mulţumescu-ţi ţie Doamne că nu sunt ca ceialalţi oameni..." (Lc. 18, 9).

Prin ce transformare a trebuit să treacă sufletul acestui om, pentruca din mândria lui nebunească să se umilească până acolo încât să vestească lumii întregi: „Din darul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt" (1 Cor. 15, 10)? Arătându-i-se Hristos pe drumul Damascului, a devenit creştin, a lepădat orgoliul farisaic şi a îmbrăcat haina smereniei. „Nu sunt vrednic a mă chema apostol" (1 Cor. 15, 9) zice Pavel. Dar totuş mă apropiu cu încredere în Domnul, pentrucă: „Hristos Isus a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre cari cel dintâi sunt eu" (1 Tim. 1, 15). Pavel s'a pocăit. A rupt cu viaţa nesocotinţei din trecut şi s'a întors la Domnul.

Fariseul din evanghelie rămâne cu încăpăţinare pe drumul din trecut. Intră nepăsător în biserică, deschide larg uşile ca lumea să ştie că vine şi să i se ferească din cale. Mândru, înaintează printre rugători şi învăluit în fumul de

tămâie, se aşează în fața altarului. Ingâmfat, îşi ridică ochii spre cer ca să se roage. Nu se roagă, ci discută cu Dumnezeu când zice: „Dumnezeule, mulţumescu-ţi că nu sunt ca ceilalţi oameni, răpitori, nedrepţi, preacurvari, sau ca şi acest vameş“ (Luca 18, 11).

Omeneşte vorbind, fariseii nu erau oameni răi. Erau învăţaţi, religioşi, buni patrioţi, fără prihană. Posteau, se rugau, făceau milostenie. Totuşi Mântuitorul îi biciueşte ori decâteori poate. Greşala lor cea mare era mândria, încântarea şi mulţumirea de sine însuşi.

Şi oare este mândria şi mulţumirea de sine un păcat atât de mare încât Hristos să se poticnească de el? Fără îndoială că este mare păcat. Urmările lui sunt strigătoare la cer. Cel încântat de sine, cel orgolios, este mai departe de Dumnezeu decât „fiul cel pierdut“.

Mântuitorul a aflat cale de mântuire pentru Zaheu vameşul, pentru femeea prinsă în adulter, pentru tâlharul de pe cruce, dar n'a deschis cerul fariseului orgolios. Fariseul nu poate fi mântuit, pentrucă este împietrit cu inima! Fericit este omul care poate spune: încă nu ştiu nimic, mai am multe de învăţat!

Imi aduc aminte de viaţa marelui sculptor Thorwaldsen din Copenhaga (Danemarca). Din sufletul şi din dalta lui iscusită a eşit şirul întreg al „sfinţilor apostoli“. Intr'una din zile i s'a cerut ca să sculpteze în marmoră pe Fiul lui Dumnezeu. Pentru această lucrare a cerut marmoră albă ca spuma laptelui. I s'a adus. După o trudă sufletească de 15 ani, ne-a lăsat cea mai frumoasă statue a Mântuitorului din câte se află până azi.

La masa care s'a dat în cinstea acestui artist, au venit cei mai de seamă oameni din lume. Toţi îl slăveau. Toţi îi aduceau osanale. Toţi se bucurau, numai el sta dus pe gânduri. Nu s'a sfiit să spună lumii întregi că este cel mai nenorocit om — pentrucă sufletul lui, de aici înainte, nu poate crea ceva mai superior. Fericit este omul care progresează din zi în zi tot mai mult. Creştinul nu poate ajunge în starea fariseului împietrit cu inima. El trăeşte învăţătura Domnului: „Fiţi desăvârşiţi, precum şi Tatăl vostru cel din ceriuri desăvârşit este“ (Mat. 5, 48).

Intrebaţi raza de lumină, că unde este izvorul ei şi vă va răspunde: în soare! Intrebaţi sângele că de unde-i viaţa lui care hrăneşte corpul şi vă va răspunde: din inimă! Intrebaţi floarea câmpului că de unde e viaţa ei şi vă va răspunde: din pământ! Intrebaţi omul că de unde este ajutorul lui şi vă va răspunde: dela Domnul! Toate nizuesc într'acolo de unde au şi pornit!

Ingâmfarea şi încrederea în sine este moarte voită, este izolare de lume şi de Dumnezeu şi de aici vine peirea! Niciodată n'am văzut mai frumos ilustrată mândria şi încrederea în sine deoparte, iar de altă parte smerenia şi încrederea în Dumnezeu, ca în lupta ce s'a dat între uriaşul Goliat şi tânărul viteaz David. Deoparte sta mândria oarbă îmbrăcată în zale din creştet până'n tălpi, înarmată cu suliţă şi alte arme ucigătoare. De cealaltă parte sta smeritul David, tânărul păstor, îmbrăcat în haină albă de in, înarmat cu o praştie copilărească şi câteva pietricele potrivite — dar plin de încredere în ajutorul lui Dumnezeu. David, dupăce a biruit pe Filistean, smerit, a recunoscut că nu el ci Dumnezeu l-a răpus pe Goliat.

Din mândrie şi încredere oarbă în sine s'au născut multe greşeli şi rătăciri în sânul creştinilor. Când „fiii tunetului", Iacob şi Ioan, au cerut Domnului ca întru împărăţia Lui unul să şadă deadreapta Sa iar altul deastânga, Mântuitorul i-a învăţat să se roage.

Mântuitorul însuş şi-a considerat misiunea Sa strict legată de „voia Tatălui din ceruri". „N'am venit să fac voia Mea, ci voia Tatălui care m'a trimis". Dacă Fiul lui Dumnezeu este strict legat de „voia Tatălui din ceriu", cu cât mai mult trebue să fiu legat eu păcătosul, care am lipsă de ajutorul Lui în tot momentul.

Smerenia este caracteristica celor ce pun în centrul vieţii lor pe Fiul lui Dumnezeu, ca supremul ideal al vieţii. Fariseismul aşează în centrul vieţii mândria personală. Aici zace izvorul ereziilor cu cari ne întâlnim atât de des. Celce se încrede în Dumnezeu niciodată nu va vorbi ca fariseul din evanghelie: „Dumnezeule, mulţumescu-ţi, că nu sunt ca ceilalţi oameni"..., ci va vorbi ca dumnezeescul Pavel: „Din darul lui Dumnezeu sunt ceeace sunt". Amin.

ATITUDINI

NAŢIONALISMUL CREŞTIN LA CÂRMA STATULUI ROMÂN

Anul nou pe care l-am început acum o lună, ne-a adus la cârma statului un guvern nou şi ceva mai mult decât atât: un început de viaţă nouă naţională şi creştină, adică autentic românească. Dincolo de compartimentele partidelor cari revendică fiecare pentru sine exclusivitatea formulelor celor mai eficace în scopul grabnicei curmări a nevoilor ce apasă pe umerii ţării, noul guvern al dlui Octavian Goga are aţintiţi asupra lui ochii întregei obştii româneşti care — sătulă de făgăduelile deşarte cu care a fost îndopată metodic şi tot de-atâtea ori amăgită — nu aşteaptă altceva decât înfăptuirea radicală şi neşovăelnică a programului sintetizat în lozinca: „Hristos, Regele, Naţiunea".

Poporul nostru-i un popor cuminte şi cumpătat. Mai cumpătat decât oricare altă naţie din Europa. Nu formulează pretenţii irealizabile, nu se văicăreşte, nu se revoltă ci rabdă şi sufere tuturor toate. El nu revendică pentru sine altceva decât atâta: să nu fie scurtat în drepturile sale, să nu fie umilit şi asuprit la el acasă. Dă-i această satisfacţie şi atunci ţi-ai făcut din el cel mai credincios aliat în opera de consolidare a ţării pe care el trebue s'o stăpânească, pentrucă el o şi apără. Fă-te ecoul durerilor lui şi fii braţul înalt şi energic care retează rădăcinile acestor nevoi şi atunci recunoştinţa lui nu va zăbovi să te copleşească împărăteşte cu bucuriile ei. Lasă-i legea cu care s'a povăţuit şi sub ascultarea căreia i-a mers bine totdeauna, cruţă-i de orice jicnire patriotismul cu care s'a însufleţit în veacuri de bejenie, sub flamura căruia a înflorit în vremuri de pace, ocroteşte-i ogorul pe care-l frământă cu sudoarea lui, glia pe care o îngraşe cu sângele lui, nu-i răpi pământul căruia-i stoarce cu atâta trudă pâinea cea de toate zilele şi nu-i răni mândria atât de firească de a se simţi român preţuit şi încurajat în ţara lui şi atunci ai isprăvit cu pomelnicul vrerilor lui.

Un sentiment de uşurare, ieşit din mii şi mii de piepturi a întâmpinat primele măsuri de desintoxicare a vieţii publice cu cari actualul guvern — emanaţie a naţionalismului integral ridicat la doctrină de stat de-un Rege înţelegător al vrerilor poporului său — a înţeles să-şi prefaţeze opera de totală schimbare la faţă a României.

Misiunea noului guvern nu-i deloc uşoară ci dimpotrivă, cât se poate de anevoioasă. Spinii ei se vor toci însă cu atât mai sigur, cu cât actuala cârmuire va înţelege să-şi respecte mai cavalereşte lozinca cu care purcede la drum. Valul naţionalismului integral creşte văzând cu ochii. Curentul lui şi-a croit vad larg către marea sufle-

tului românesc de pretutindeni. Grupat în mai multe fracţiuni politice — pe cari, Doamne, cum am vrea să le vedem unite — naţionalismul românesc se găseşte virtual unificat prin ţelul comun pe care-l urmăreşte: înălţarea neamului şi instăpânirea lui faptică asupra pământului pe care i l-a rânduit Providenţa să-l moştenească. Din constatarea aceasta rezultă o alta: tot ce se va lucra în spirit tradiţional românesc în această ţară, va colecta adeziunile tuturor naţionaliştilor autentici. Pentrucă ar însemna să jicnim bunele intenţii ale celor ce visează şi clădesc în gândurile lor o altă ţară, aşezată pe o altă rânduială, dacă ne-am închipui că ar putea să se ridice vre-o conştiinţă pur românească împotriva vreunei realizări pornite din dorinţa sinceră de-a lucra româneşte, din sânul oricărui partid politic naţionalist ar purcede ea.

Guvernul naţional-creştin al dlui Octavian Goga stă la un capăt de veac nou. Dacă acest veac va fi necondiţionat şi cu desăvârşire nou — şi nouă ne place să credem că va fi — atunci ţara întreagă îi va asigura colaborarea ei, iar partidele politice naţionaliste, continuitatea anunţatei opere de înoire. Pentrucă oricâte silinţe laudabile ar depune o formaţie ministerială atâta vreme cât este în exerciţiul funcţiunilor sale, ea nu va putea epuiza niciodată tot binele care se poate face unui neam. Bine se poate face la infinit. Binele nu poate fi prohibit prin legi într'o ţară condusă de oameni normali şi integri. Binele nu cunoaşte bariere ca cele cari împiedică bunăoară întinderea răului. Esenţialul în materie politică este să săvârşeşti tot binele cu putinţă şi să-l săvârşeşti integral, nu de jumătate. Cei ce vor urma, vor continua de-acolo de unde-ai lăsat. Aşa-i ideal. Şi de dorit! In cazul de faţă, e de dorit ca guvernul naţional-creştin al dlui Octavian Goga să lucreze aşa fel încât cei cari vor urma să nu fie necesitaţi să înceapă ci să desăvârşească, să nu fie corectori ci continuatori. Pentrucă numai în chipul acesta poate fi posibil şi vizibil progresul pe care-l dorim cu toţii.

Dar reuşita acţiunilor unui guvern bine intenţionat şi dispus să înfăptuiască vrerile ţării depinde în mare măsură de cunoaşterea acestor vreri. Ori, ca să le cunoască, trebue să-i fie împărtăşite de ceice reclamă înfăptuirea lor. Drept aceea, ne îngăduim să semnalăm celor în drept câteva din neajunsurile Bisericii noastre şi ale oamenilor ei, neajunsuri vechi şi care reclamă o urgentă şi deplină soluţionare. Suntem convinşi că nu trebue să strigăm prea tare ca să ne facem ascultaţi, pentrucă miniştri de resort cărora le adresăm jalba noastră sunt într'un fel sau altul perfect cunoscători ai serviciilor pe cari le aduce Biserica noastră neamului şi ca atare, aplecaţi să le remedieze: dl Octavian Goga, preşedintele consiliului de miniştri, a ieşit doar dintr'o casă preoţească; filosoful Ioan Petrovici, ministrul educaţiei naţionale, contează printre învăţaţii noştri cu limpezi convingeri religioase şi în sfârşit, ultimul dar nu cel din urmă, învăţatul părinte Dr. Ioan Lupaş, ministrul cultelor şi artelor, e unul dintre cei mai calzi mărturisitori ai Ortodoxiei.

Păsul nostru — şi-al tuturor celorce gândesc la fel cu noi — are mai multe feţe. Notăm câteva din cele mai urgente.

1. In primul rând ne gândim la sectele *cari operează în voe — unele chiar cu voia unor dispoziţii ale stăpânirii — la pulverizarea solidarităţii noastre ca neam, solidaritate atât de crunt lovită în cel întunecat trecut de manevrele dibace ale catolicismului papal aliat cu politica habsburgică, atât de serios ameninţată astăzi de infiltraţia emisarilor aceluiaşi catolicism. De ani de zile Biserica noastră, paralel cu o acţiune de lămurire a dreptei credinţe inteligent şi metodic susţinută, depune cele mai mari silinţe ca să convingă autoritatea de stat să ia măsurile dictate de împrejurări pentru curmarea acestui rău. In acţiunea antisectară Biserica nu se mai află la'nceput. Statul însă nici n'a apucat barem să facă începutul unei acţiuni similare împotriva pericolului sectar care-i sapă şi temelia aşezării lui. Lucrurile au ajuns într'o situaţie avansată. Orice întârziere va trebui scump plătită. Pentru motivele arătate de noi aici (vezi „Revista Teologică" pe 1937:* Regimul sectelor din România *pp. 237—238, 289—292 şi 438—444) şi de alţii aiurea şi pentru a fi consecvent cu programul pe care-l propovădueşte, guvernul actual are sfânta datorie de a lua o singură măsură împotriva lor:* să le interzică! *Toate deciziile ministeriale privitoare la regimul sectelor din România trebuesc anulate, pentrucă toate lasă câte-o uşiţă de scăpare pentru legitimarea propagandei sectare. O lege cu un articol unic ar fi suficientă în acest scop. Nu putem concepe o Românie nouă de pe faţa căreia n'au fost înlăturate sbârciturile cauzate de aceşti perfizi apostaţi contimporani, cari la adăpostul numelui de închinători ai lui Hristos îl împărţesc pe Mântuitorul lumii pocindu-i învăţătura şi stricând Biserica Sa. Schimbarea la faţă a României trebue să înceapă cu readucerea tuturor sufletelor româneşti la acelaş numitor comun, la aceiaşi credinţă: Ortodoxia. La poala ei ne-am ridicat şi ne-am afirmat ca naţiune. Tot ceeace am creat durabil, dealungul vremurilor, poartă pecetea geniului ei înfrăţit cu cerul. Duşmanii neamului vor s'o exileze dintre hotarele sufletului nostru şi să-i uzurpe cinstea în care au ţinut-o strămoşii. Iar noi să tăcem?*

2. In al doilea rând, cerem să se respecte învăţământul religios în şcoalele secundare, să se revină asupra împuţinării orelor de religie, acolo unde ele au fost reduse şi să se dee posibilitate profesorilor de religie şi cateheţilor tot mai serios pregătiţi pe cari îi avem, să-şi poată împlini datoria aşa cum o cere râvna lor tot mai aprinsă şi necesităţile educaţiei religioase a tinerelor generaţii. Centrele eparhiale vor arăta ministerului de resort, cu date sigure şi mai amănunţit decum o facem noi, legitimitatea acestui deziderat. Tineretul acestei ţări n'are cum să-l cunoască pe Hristos — şi să-l urmeze! *— dacă nu i se propovădueşte.*

3. Ultima chestiune pe care o notăm aici, are mai mult un caracter local. E vorba de nedreptatea ce li se face de ani mulţi Aca-

demiilor teologice din Ardeal şi absolvenţilor lor, nedreptate care căşunează grave prejudicii de ordin moral şi material acestor şcoale şi preoţimii crescute de ele.

Deşi inglobate în învăţământul superior, Academiile teologice n'au căpătat nici până astăzi dreptul de a acorda diplome de licenţă în teologie, cu toatecă ele nu stau în nici o privinţă la un nivel mai scăzut decât Facultăţile de teologie. Invăţământul pe care-l predau ele este acelaş ca şi la Facultate, cu deosebirea că durata unui an şcolar al lor este mai mare decât la Facultăţi, ceeace nu poate constitui un desavantaj în ce priveşte temeinicia şi seriozitatea studiilor, ci dimpotrivă (Academia teologică „Andreiană" din Sibiu a început cursurile anului acestuia la 6 Septemvrie 1937 şi le va încheia la mijlocul lui Iunie 1938).

Profesorii Academiilor teologice se recrutează după aceleaşi norme ca şi profesorii universitari. Pe lângă titlurile academice de licenţiat şi doctor în teologie, aproape toţi posedă studii de specialitate făcute în ţară şi străinătate, precum şi o apreciabilă activitate publicistică. Nivelul posibilităţilor lor ştiinţifice zace în afară de orice discuţie.

Studenţii Academiilor teologice sunt crescuţi fără excepţie în severa disciplină morală a vieţii de internat. In permanenţă asistaţi de duhovnic şi'n contact zilnic cu profesorii lor, ei se deprind încă din şcoală cu asprimile apostolatului pe care au să-l săvârşască în viaţă. Viitori slujitori ai Bisericii, ei sunt crescuţi, educaţi şi întăriţi duhovniceşte în mod nemijlocit de Biserică. Şi totuşi, după patru ani de studii temeinice şi de intense preocupări duhovniceşti, li se refuză un drept care le-ar da posibilitatea să fie mai bine văzuţi moraliceşte şi mai omeneşte ajutoraţi materialiceşte şi deci să poată lucra cu mai mult spor pentru mărirea lui Dumnezeu şi pentru binele neamului.

Guvernul actual să pună capăt acestei nedreptăţi, a cărei echitabilă rezolvare nu credem că poate supăra pe nimeni. Fie deajuns cu umilinţele îndurate de absolvenţii de până acum ai Academiilor teologice din Ardeal.

Iată, înşirate simplu şi cu toată cuviinţa, câteva deziderate însoţite de soluţiile cele mai norocoase, pe care le înfăţişem actualei cârmuiri a statului român, cu dorinţa de-a se ţinea socoteală de ele altfel decum s'a obicinuit până astăzi.

Nu cerem marea cu sarea. Nu cerem lucruri imposibile de realizat. Nu cerem favoruri, ci numai ceeace ni se cuvine. Neajunsurile semnalate de noi pot fi curmate fără nici o dificultate şi mai ales fără nici o pagubă pentru nimeni.

Pentru aceasta însă trebueşte puţină bunăvoinţă. Atât şi nimic mai mult!

GRIGORIE T. MARCU

MIŞCAREA LITERARĂ

Preotul *Petre Vintilescu*, profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti: DESPRE POEZIA IMNOGRAFICĂ DIN CĂRŢILE DE RITUAL ŞI CÂNTAREA BISERICEASCĂ; Editura „Pace", Bucureşti, 1937, Pagini 400.

Cultul creştin şi în special „cultul ortodox, prin frumuseţea şi varietatea lui, este ceva unic în creştinătatea întreagă. El uneşte culmile inspiraţiei creştine cu cea mai frumoasă moştenire antică primită din Bizanţ. Viziunea frumuseţii spirituale se uneşte, în cultul ortodox, cu cea a frumuseţii lumii. Şi această viziune, această speculaţie artistică şi spirituală se traduce în afară prin formele pietăţii şi ale cultului ortodox. Acest cult este cerul pe pământ, este manifestarea frumuseţii lumii spirituale, este arta ideală, care prin ea însaşi ne dă sentimentul dulceţii Bisericii" (S. Bulgakoff, Ortodoxia, Sibiu, 1933, p. 162—3). Dar din nefericire, cei mai mulţi creştini ortodocşi şi adeseori chiar unii teologi, nu cunosc nici bogăţia şi nici frumuseţea acestui tezaur de pietate şi inspiraţie creştină.

Preotul Petre Vintilescu, profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti caută — cu o dragoste transformată în pasiune, cu o hărnicie care nu cunoaşte osteneală şi cu o pricepere neîntrecută de nimeni la noi — să ne facă să cunoaştem adâncul bogăţiei cultului ortodox. Specialist în studiul Liturgicei, sondează terenuri cari adeseori sunt virgine chiar şi pentru unii teologi şi bazat pe cercetări temeinice şi documente sigure ne dă, aproape în fiecare an, câte o lucrare nespus de preţioasă. Studiul actual este a douăzeci şi doua lucrare a Pr. Petre Vintilescu. Cetitorii Revistei Teologice cunosc frumoasele, dar pe dea'ntregul meritatele aprecieri cu cari am întâmpinat totdeauna apariţia lucrărilor Pr. P. Vintilescu. Facem acelaş lucru şi încă cu deosebită plăcere şi bucurie şi de data aceasta.

Pr. Petre Vintilescu împarte studiul actual în trei părţi principale. In partea întâia se ocupă cu imnografia bisericească, în partea a doua cu Cântarea bisericească, iar în partea a treia expune două anexe principale.

In tratarea imnografiei bisericeşti autorul urmăreşte în chip istoric întreaga desvoltare a imnului bisericesc, în ipostasul lui de element al cultului divin, iar nu ca produs literar. Expune clar şi sistematic perioadele şi împrejurările în cari a luat fiinţă fiecare gen din bogăţia imnologiei creştine. Ne edifică complect asupra troparului, condacului, icosului şi canonului poetic, precum şi asupra vieţii şi talentului autorilor acestor imne bisericeşti. Ni se arată totodată şi centrele mănăstireşti cari au avut influinţă hotărâtoare întru

îmbogăţirea imnologiei şi codificarea cărţilor imnografice de rit. Ultimul capitol din prima parte a lucrării tratează despre imnele din liturghia catehumenilor şi a credincioşilor.

In partea a doua, autorul ne lămureşte problema cântării biseriсeşti. Simpla enumerare a titlurilor capitolelor din această parte şi încă e suficient pentruca cetitorii să-şi poată face o idee despre bogăţia materialului şi despre sistemul ştiinţific al lucrării. Cântarea bisericească în primele veacuri, Psalmodia responsorială, Psalmodia antifonică, Muzica imnelor, Psaltichia bizantină, Cântarea armonică, Muzica instrumentală, Cântarea evangheliei şi a apostolului etc. sunt capitole cari alcătuesc partea a doua a lucrării de faţă.

Anexa A. din partea a treia cuprinde Imnul Mântuitorului Hristos, compus de Clement Alexandrinul şi Imnul Naşterii lui Hristos compus de Roman Melodul, imne traduse, după textul grecesc, în Seminarul de Liturgică de sub conducerea Pr. P. Vintilescu.

Anexa B. cuprinde un tablou făcut pe baza Octoihului, Triodului, Penticostarului, Mineelor etc. despre melozii, imnografii şi melurgii cari se găsesc astăzi în uz în slujba bisericească.

Nu putem să încheem însemnările noastre fără să spunem un cuvânt de laudă şi de bună apreciere pentru editura „Pace" care înfrânge greutăţi mari şi a adus şi aduce mereu la lumină, prin tipar, lucrări de înaltă valoare morală şi de temeinică ştiinţă teologică. Pentru a se convinge pe deplin de adevărul afirmaţiilor noastre, cetitorii Revistei Teologice n'au decât să cetească tot ceeace a editat până astăzi editura „Pace" din Bucureşti.

Pr. S. CÂNDEA

Dr. L. G. Munteanu: PENTATEUHUL ÎN FAŢA CRITICEI MODERNE; studiu introductiv; Cluj, 1937; 57 pag.

Pentateuhul este cea mai veche şi mai importantă operă religioasă a Vechiului Testament. Aici se pune bază revelaţiei dumnezeeşti pentru a se duce apoi la desăvârşire planul de mântuire al neamului omenesc, de aceea cearta pentru Pentateuh este într'adevăr „cearta pentru existenţa sau neexistenţa ordinei supranaturale a universului" — cum se exprimă veteranul profesor Vasile Tarnavschi (în Introducere la pag. 195).

Cu privire la Vechiul Testament s'a scris mult şi se va mai scrie, căci sunt numeroase temele cari aşteaptă o rezoluţie definitivă. In manualul de introducere, părintele profesor Tarnavschi tratează temele Vechiului Testament de obiceiu pe scurt, pentru a fi astfel mai accesibile tuturora. Totuşi Pentateuhului i-a rezervat mai bine de 100 pagini, fără a avea pretenţia de-a fi epuizat subiectul care e destul de vast şi complex. Partea aceasta din Introducere rămâne totuşi partea de merit a părintelui profesor Tarnavschi.

Tratatul părintelui prof. Popescu—Mălăeşti, din 1936, la Pentateuh, este şi el o dovadă că nu toate chestiunile au putut fi deslegate deplin până acum, ci că deslegarea lor va fi lucrul mai multor

generații. Cea mai nouă lucrare cu privire la Pentateuh este a dlui Munteanu. Ea conține următoarele capitole: 1. Numele și împărțirea Pentateuhului, 2. Originea, 3. Cine este autorul Pentateuhului, 4. Demnitatea de crezare a Pentateuhului și 5. Istoricul problemei criticei Pentateuhului. Concluzia lucrării este următoarea: autorul Pentateuhului este Moise; pentru aceasta avem dovezi în Vechiul Testament, Noul Testament, tradiția creștină, iudaică și samariteană.

Teologia protestantă susține că Pentateuhul este opera evoluției vieții religioase a poporului iudeu. Intrucât în contra susținerii criticilor se ridică greutăți, rămâne mai sigură concluzia că Moise este autorul operei religioase cunoscută sub numirea de Pentateuh.

N. N.

Dr. Ioan Mihu, fost președinte al Societății pentru fondul teatrului român, fost mare proprietar în Vinerea: SPICUIRI DIN GÂNDURILE MELE politice, culturale economice; publicate cu un studiu biografic de Prof. *Silviu Dragomir,* membru al Academiei Române; Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1938; XLVII+498 p.+3 ilustrații și 6 facsimile în afară de text; Prețul Lei 190·—.

Cartea, a cărei apariție am semnalat-o deja în prim-articolul fascicolului acestuia, cuprinde un material documentar bogat și necesar pentru cunoașterea frământărilor vremii la cari a participat Dr. Ioan Mihu (1854—1927). Aranjat pentru publicare de neuitatul mecenat și fruntaș al intelectualității românești din Ardealul de ieri, el vede lumina tiparului, sub titlul pe care el însuși l-a ales, într'un volum impunător din toate punctele de vedere, prin purtarea de grije a Eforiei „Fundației culturale Dr. Ioan Mihu" și prin osârdia dlui prof. univ. Dr. Silviu Dragomir.

In fruntea volumului, dl prof. univ. S. Dragomir publică un studiu biografic documentat și obiectiv asupra lui Ioan Mihu. Materialul tipărit aci, e distribuit în trei compartimente. Partea I-a cuprinde însemnările de ordin politic privitoare la rolul pe care l-a avut Dr. Ioan Mihu în așa zisele tratative de pace cu guvernul ungar, purtate în anul 1910, documentele în chestiune și câteva piese din corespondența purtată cu fruntașii vieții publice din România întregită. Secțiunea aceasta este cea mai voluminoasă. In partea II-a a cărții sunt tipărite unele documente referitoare la activitatea culturală desfășurată de Dr Ioan Mihu, iar în partea III-a, scrierile sale economice. O culegere de scrieri cu caracter diferit — între ele și instructivul testament al mecenatului — încheie masivul volum al „gândurilor" lui Ioan Mihu.

Dr. Ioan Mihu n'a fost literat, ci om de acțiune. Scrisul său puțin pretențios poartă pecetea faptelor inițiate sau săvârșite de el cu nețărmurită iubire față de poporul său și cu râvna exemplară de-a contribui la propășirea românismului.

Cartea lui Ioan Mihu e o mare mărturie a unor vremuri mari.

GR. T. M.

NOTE ŞI INFORMAŢII

CU prilejul anului nou, dl prof. Dr. I. Lupaş, ministrul cultelor şi artelor, a adresat o scrisoare P. Sf. Ierarhi, arătând bunele intenţii de cari este animat faţă de Biserica naţională şi solicitând concursul P. Sf. Lor pentru a-şi putea îndeplini misiunea aşa cum gândeşte. Scrisoarea e un document clar al crezului creştin şi naţional de care este călăuzită actuala cârmuire a statului, care vrea să impună spiritului public „ordinea morală întemeiată pe doctrina Evangheliei lui Hristos".

Cât priveşte tratamentul de care se vor împărtăşi celelalte culte creştine conlocuitoare, scrisoarea dlui ministru Lupaş precizează următoarele:

„Vom avea în acelaş timp neîntreruptă solicitudine pentru toate celelalte biserici creştine pentru ca împreună să ne apropiem de idealul regenerării morale a tuturor fiilor, credincioşi în Hristos, ai scumpei noastre Ţări. Le cerem însă tuturor, ca o condiţie sine qua non a oricărei colaborări, identificarea deplină cu idealurile sfinte şi permanente ale României. Această identificare nu trebue să fie o simplă supunere pasivă, ci o convingere vie care să se manifesteze prin fapte, pentrucă după cuvântul Scripturii, credinţa fără fapte moartă este". Să fie într'un ceas bun!

-o-

EPISCOPUL Maramureşului va fi ales la 24 Februarie a. c.

-o-

IN RUSIA clocoteşte din nou cazanul Satanei. Antihrist soarbe cu sete sângele martirilor seceraţi cu grămada de gloanţele bolşevice. Mărturisitorii lui Hristos, indiferent de culoarea confesională, pătimesc prigoanele cele mai sălbatice. Dăm (după „Die Christliche Welt") câteva noutăţi asupra adevăratei stări de lucruri din Rusia bolşevică, pentruca să se vadă că libertatea de conştiinţă pe care se zicea că ar garanta-o noua Constituţie sovietică şi pe care presa filo-comunistă s'a grăbit s'o trâmbiţeze în lume, n'a fost altceva decât un simulacru perfid.

Ultimul episcop romano-catolic din Rusia, Alexandru Frison, a fost omorât. Inainte de răsboiu, trebuinţele sufleteşti ale populaţiei de confesiune protestantă evanghelică erau îndeplinite de 200 pastori. Astăzi, în urma arestării ultimilor doi pastori, Reichart tatăl şi fiul, 750.000 de evanghelici au rămas lipsiţi cu desăvârşire de orice asistenţă sufletească. Un ţăran în vârstă de 75 ani a fost aruncat în temniţă. Vina lui? Ţinea regulat ore de cetanii din Sf. Scriptură cu un grup de tineri. „Corpul delict" — o Biblie veche care era în posesiunea familiei sale de peste un veac şi de care se servea la orele de cetiri biblice —

a fost dus la muzeul celor fără Dumnezeu din Saratov şi etichetat ca „document al vechilor vremuri capitaliste". Cei trei ciocli contimporani ai sfintei Rusii care-a mai rămas — Stalin, Voroşilov şi Litvinov — au „binevoit" a acorda protectoratul lor de onoare celulelor de atei de pe lângă comitetul central al partidului comunist şi comisariatele de răsboi şi externe. Mişcarea celor fără Dumnezeu este încurajată pe toate căile. De curând, i s'a făcut favoarea de a fi scutită integral de cheltuelile împreunate cu expedierea în străinătate a cărţilor, broşurilor şi revistelor cu caracter antireligios, cheltueli cari necesitau anual nu mai puţin de 600.000 ruble.

Comuniştii isgoniţi din străinătate pentru propagandă antireligioasă şi refugiaţi în „patrie" (adică în Rusia), primesc o despăgubire de 5000 ruble, iar dacă şomează, mai capătă 6000 ruble. Cu toate acestea, acţiunea ateistă nu pare să dee rezultatele aşteptate de atotputernicii stăpâni ai raiului bolşevic. Dovadă „purificarea" ce se face în cadrele conducătorilor acestei acţiuni, dintre cari mulţi au fost arestaţi şi puşi la răcoare. La Petrograd toţi şefii locali ai mişcării celor fără Dumnezeu au fost suspendaţi din slujbă de către comitetul central, iar 1900 membri au fost excluşi din organizaţie, desigur pentrucă n'au dat destule dovezi de zel antireligios.

In timp ce se petrec asemenea crime, creştinii sunt şicanaţi în fel şi chip. Preoţii lor n'au voe să păşească în cimitire decât... morţi. Credinciosul care vrea să-şi îngroape mortul creştineşte, duce un pumn de ţărână la preot acasă ca să-l binecuvinteze şi apoi îl presară peste sicriu. Acelaş procedeu îl urmează ceice vor să se cunune creştineşte. Intrucât oficierea căsătoriei religioase este prohibită, tinerii îşi trimit inelele la preot să le binecuvinteze în taină.

In timpul sărbătorilor Naşterii Domnului, trasul clopotelor a fost interzis în Rusia întreagă. Asemenea şi pomii de Crăciun. Toţi tehnicienii şi specialiştii străini aflători în Rusia, sunt obligaţi să semneze un angajament că n'o să aparţină nici unui cult şi că nu vor susţinea cu banul lor nici o comunitate religioasă atâta vreme cât trăesc pe pământul rusesc.

Dar lanţul ticăloşiilor bolşevice nu se isprăveşte aici. O veste proaspătă anunţă că 22 de feţe bisericeşti — între cari un arhiepiscop, doi episcopi şi un arhimandrit — au fost condamnate la moarte. Ingrozit de această oribilă ştire, I. P. Sf. Patriarh Miron a cerut învoire M. Sale Regelui Carol II ca să facă demersuri pe lângă dictatorul roşu în favoarea acestor neo-martiri. Gestul I. P. Sf. Sale vorbeşte dela sine. Numai de n'ar fi prea târziu. Pentrucă în Rusia de astăzi un osândit la moarte nu mai supravieţuieşte mult sentinţei care-i răpeşte dreptul la viaţă.

O TELEGRAMĂ a agenţiei de presă Rador anunţă de curând că GPU-ul a operat noui arestări printre înaintestătătorii Bisericii ortodoxe ruse. Victimele

ar fi: Mitropoliţii Teofan Tluiakov al Nijni-Novgorodului, Vitalia, căpetenia mişcării religioase „biserica vie", Visarion Sorin din Moscova, Arhiepiscopul Pitirim Krilov şi Episcopii Lebedeiev, Purlevski din Sergaci, Korobov din Vetliuga şi Maslovski din Riasan. Toţi sunt învinuiţi de „sabotaj şi acte teroriste". Pentru atari acuze nu există decât o pedeapsă: moartea. Telegrama amintită înregistrează un svon după care se pare că locţiitorul de patriarh al Bisericii ortodoxe din Rusia, Mitropolitul Sergiu al Moscovei, ar fi avut aceeaşi soartă.

-o-

INTERPELAT în parlament asupra atitudinii pe care o va lua faţă de plănuitul congres al celor fără Dumnezeu ce urmează să se întrunească la Londra, ministrul de interne al Angliei, Sir Samuel Hoare, a declarat că va face tot ce-i stă'n putinţă ca să zădărnicească ţinerea acestui congres.

-o-

PE locul unde zăcea areopagul din Atena e vorba să fie aşezată o tablă cu textul predicii rostite acolo de sf. Apostol Pavel (F. Ap. 17, 22—31), dupăce duhul lui se îndârjise privind acel oraş plin de idoli (cf. F. Ap. 17, 16). Iniţiativa îi aparţine unei pictoriţe germane.

-o-

BISERICA etiopiană e încercată de frământări serioase. Stăpânirea italiană în Abisinia a înlocuit pe Abuna Kirilos, şeful copţilor abisinieni, cu Abuna Avraam. Acesta este primul indigen care ajunge în fruntea bisericii copte din Abisinia. Ceilalţi erau egipteni.

Schimbarea aceasta, care însemnează primul pas spre independenţa bisericii copte etiopene, a provocat mare turburare în rândurile conducătorilor copţilor egipteni, cari au organizat manifestaţii de protest şi l-au excomunicat pe Abuna Avraam.

Prevedem că Roma papală va trage tot profitul posibil din aceste neînţelegeri.

-o-

IN Austria — şi anume la Viena, Innsbruck şi Salzburg — învăţământul teologic a fost prelungit la şase ani.

-o-

TOATE gările importante vor avea câte-o capelă. Asta în Italia!

-o-

INTR'UN orăşel din Olanda poliţia a pus în vedere aviatorilor să nu mai sboare prea aproape de pământ, acolo unde este vre-o biserică, pentruca să nu tulbure serviciul religios.